

2023

SPRAWOZDANIE ROCZNE AGENCJI

PANA

Polska Agencja Nadzoru Audytowego

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	4
LIST PREZESA	5
1 O PANA	6
2 REALIZACJA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z ROCZNEGO PLANU DZIAŁANIA NA 2023 r.	12
3 DZIAŁANIA KONTROLNE	17
3.1 USTALENIE OBSZARÓW NAJWIĘKSZEGO RYZYKA W DZIAŁALNOŚCI FIRM AUDYTORSKICH	17
3.2 KONTROLE PANA W 2023 R.	19
3.3 ZBIORCZA INFORMACJA O USTALENIACH I WNIOSKACH Z PRZEPROWADZONYCH KONTROLI W FIRMACH AUDYTORSKICH	23
3.4 MONITORING WYKONANIA ZALECEŃ POKONTROLNYCH	27
4 POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE WOBEC FIRM AUDYTORSKICH I DOCHODZENIA DYSCYPLINARNE WOBEC BIEGŁYCH REWIDENTÓW	28
4.1 DZIAŁANIA W ZAKRESIE POSTĘPOWAŃ ADMINISTRACYJNYCH WOBEC FIRM AUDYTORSKICH	29
4.2 DZIAŁANIA W ZAKRESIE POSTĘPOWAŃ DYSCYPLINARNYCH WOBEC BIEGŁYCH REWIDENTÓW	33
5 INNE PODJĘTE DZIAŁANIA NADZORCZE	35
5.1 PROWADZENIE LISTY FIRM AUDYTORSKICH	35
5.2 SYSTEM STREFA	37
5.3 DZIAŁANIA W ZAKRESIE KRAJOWYCH STANDARDÓW WYKONYWANIA ZAWODU, KRAJOWYCH STANDARDÓW KONTROLI JAKOŚCI I ZASAD ETYKI ZAWODOWEJ BIEGŁYCH REWIDENTÓW	38

SPIS TREŚCI

5.4 DZIAŁANIA W ZAKRESIE OBLIGATORYJNEGO DOSKONAŁENIA ZAWODOWEGO BIEGŁYCH REWIDENTÓW	41
5.5 DZIAŁANIA W ZAKRESIE UCHWAŁ KRBR	42
6 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	44
7 DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA I EDUKACYJNA	48
7.1 SPRAWOZDANIE Z MONITOROWANIA RYNKU	48
7.2 SPOTKANIA Z FIRMAMI AUDYTORSKIMI	48
7.3 KONFERENCJE I WYDARZENIA	49
7.4 SPOTKANIA EDUKACYJNE ZORGANIZOWANE PRZEZ PANA	50
7.5 ROCZNIK AUDYTU I RACHUNKOWOŚCI	50
8 GOSPODARKA FINANSOWA	51
8.1 PRZYCHODY I KOSZTY	51
8.2 ROZLICZENIE KWOTY PRZEKAZANEJ PIBR PRZEZ AGENCJĘ	52
8.3 DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPŁATY Z TYTUŁU NADZORU	54

WYKAZ SKRÓTÓW

SKRÓT	ROZWIĘNIĘCIE
AGENCJA, PANA	Polska Agencja Nadzoru Audytowego
EUNB	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (ang. European Banking Authority)
EUNGiPW	Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ang. European Securities and Markets Authority)
EUNUiPPE	Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (ang. European Insurance and Occupational Pensions Authority)
GPW w Warszawie SA	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie SA
IAASB	Rada Międzynarodowych Standardów Rewizji Finansowej i Usług Atestacyjnych (ang. International Auditing and Assurance Standards Board)
IESBA	Rada Międzynarodowych Standardów Etycznych dla Księgowych (ang. International Ethics Standards Board For Accountants)
IFIAR	Międzynarodowe Forum Niezależnych Regulatorów Audytu (ang. International Forum of Independent Audit Regulators)
JZP	Jednostki zainteresowania publicznego
KEONA	Komitet Europejskich Organów Nadzoru Audytowego (ang. Committee of European Auditing Oversight Bodies)
KK	Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17, ze zm.)
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
KPA	Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572)
KRBR	Krajowa Rada Biegłych Rewidentów
KRD	Krajowy Rzecznik Dyscyplinarny
KSB	Krajowe Standardy Badania
KSD	Krajowy Sąd Dyscyplinarny
KSKJ	Krajowe standardy kontroli jakości w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Kontroli Jakości 1
nie-JZP	Podmioty niebędące jednostkami zainteresowania publicznego
ODZ	Obligatoryjne doskonalenie zawodowe
PIBR	Polska Izba Biegłych Rewidentów
Rozporządzenie UE nr 537/2014	Rozporządzenie UE nr 537/2014 ws. szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego, uchylające decyzję Komisji 2005/909/WE (Dz.U. UE. L. z 2014 r. Nr 158, str. 77, ze zm.)
UE	Unia Europejska
Ustawa	Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1015, ze zm.)

SZANOWNI PAŃSTWO,

sprawozdanie, które mam przyjemność Państwu zaprezentować z jednej strony przedstawia działalność Agencji za 2023 r., z drugiej zaś – jest podsumowaniem czwartego, ostatniego roku pracy organów pierwszej kadencji. Tym samym przypadła mi rola zaprezentowania dorobku instytucji zarządzanej przez poprzedników, a jednocześnie – co jest szczególnie istotne w takiej sytuacji – nakreślenia celów, jakie będą przyświecały pracownikom Agencji w kolejnych latach jej działalności.

Rok 2023 kończy symbolicznie pewien etap – etap tworzenia i formowania Agencji. W tym okresie wykształciliśmy swoją strukturę, procesy i procedury, zbudowaliśmy odpowiednie zasoby kadrowe i materialne. W ramach naszej działalności prowadzimy nie tylko kontrole, postępowania administracyjne i dyscyplinarne oraz działania nadzorcze wobec samorządu biegłych rewidentów i firm audytorskich, ale także zajmujemy się edukacją. Mamy swój udział w pracach najważniejszych światowych i europejskich organizacji zrzeszających organy nadzoru audytowego – Międzynarodowego Forum Niezależnych Regulatorów Audytu (IFIAR) i Komitetu Europejskich Organów Nadzoru Audytowego (KEONA).

Dzisiaj stoją przed nami wyzwania związane z kształtowaniem się dojrzałości organizacyjnej Agencji. Stawiamy sobie wysokie wymagania, dlatego w kolejnych latach będziemy dążyć do osiągnięcia jeszcze większej sprawczości i skuteczności, co zaowocuje m.in. skróceniem czasu, w którym trwają postępowania, a także z zastosowaniem – w większym stopniu niż ma to miejsce obecnie – skalowalności kontroli. Liczę również na to, że dojrzałość ta przełoży się na pogłębiony dialog zarówno z samorządem biegłych rewidentów, nadzorowanymi przez Agencję firmami audytorskimi, jak i odbiorcami badań sprawozdań finansowych.

Rynek usług audytorskich stoi obecnie przed jedną z najważniejszych zmian w swojej historii. Przed nami wdrożenie obowiązkowej sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju do polskiego porządku prawnego i wynikająca z tego obowiązkowa atestacja tych sprawozdań. Zmiana ta będzie się wiązać z wieloma wyzwaniami dla biegłych rewidentów, firm audytorskich, samorządu zawodowego i organu nadzoru. Jestem jednak przekonany, że razem zdołamy sprostać temu zadaniu, a Agencja posiada wszystkie niezbędne zasoby do aktywnego uczestniczenia w tym procesie.

Dziękuję wszystkim, którzy intensywnie pracowali na to, aby Agencja znalazła się w miejscu, w którym znajduje się obecnie. Dzięki wspólnie podjętemu wysiłkowi możemy dzisiaj stawiać kolejne kroki, jako jedna z kluczowych instytucji publicznych stojących na straży bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.

Jacek Gdański

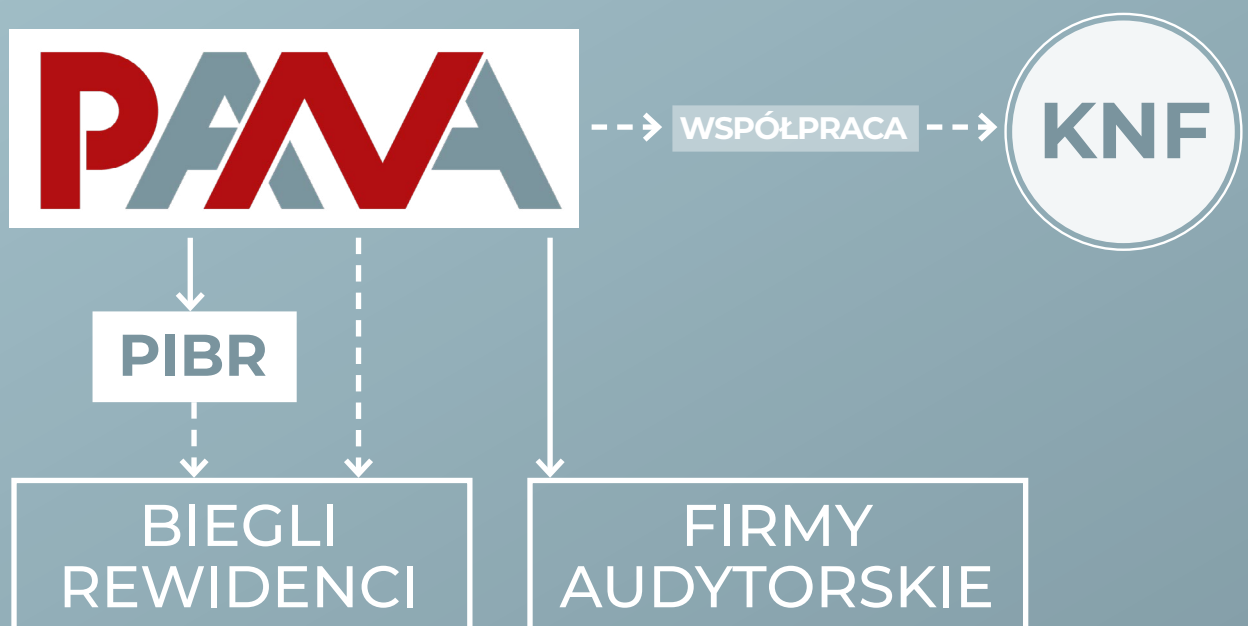
Prezes Polskiej Agencji Nadzoru Audytowego

KIM JESTEŚMY?

Jako państwowa osoba prawna sprawujemy nadzór publiczny nad biegłymi rewidentami, firmami audytorskimi działającymi w Polsce i nad samorządem zawodowym biegłych rewidentów (Polską Izbą Biegłych Rewidentów).

Działamy na rzecz poprawy jakości sprawozdań finansowych, co jest kluczowe dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Działamy w interesie publicznym, to jest na rzecz wszystkich interesariuszy sprawozdań finansowych, między innymi inwestorów, w tym inwestorów indywidualnych.

PANA W SYSTEMIE NADZORU NAD BIEGŁYMI REWIDENTAMI I FIRMAMI AUDYTORSKIMI

CO ROBIMY?

W celu zapewnienia najwyższej jakości i rzetelności badań sprawozdań finansowych oraz usług atestacyjnych innych niż badanie ustawowe, a także usług pokrewnych:

- podejmujemy działania mające na celu prawidłowe funkcjonowanie rynku biegłych rewidentów i firm audytorskich;
- realizujemy inicjatywy mające na celu zapewnienie właściwego funkcjonowania systemów zapewnienia jakości;
- nadzorujemy Polską Izbę Biegłych Rewidentów, firmy audytorskie i biegłych rewidentów;
- przeprowadzamy kontrole w firmach audytorskich;
- prowadzimy postępowania administracyjne (wobec firm audytorskich) i dyscyplinarne (wobec biegłych rewidentów);
- rozpatrujemy zawiadomienia dotyczące podejrzenia naruszeń przepisów Ustawy i krajowych standardów wykonywania zawodu;
- prowadzimy działania informacyjne i edukacyjne w zakresie rynku biegłych rewidentów i firm audytorskich;
- prowadzimy listę firm audytorskich;
- dokonujemy analiz rynku na podstawie posiadanych danych;
- współpracujemy z organami nadzoru z innych państw oraz z organizacjami zrzeszającymi zagraniczne organy nadzoru;
- opiniujemy projekty aktów prawnych dotyczące biegłych rewidentów i firm audytorskich;
- wspieramy rozwój rynku biegłych rewidentów i firm audytorskich, jego konkurencyjność oraz innowacyjność.

ZASADY, KTÓRYMI SIĘ KIERUJEMY

- działanie w interesie publicznym, a nie jednostkowym;
- utrzymywanie dialogu ze wszystkimi stronami zainteresowanymi podnoszeniem wiarygodności sprawozdań finansowych;
- prowadzenie działań na podstawie i w ramach obowiązującego prawa;
- dbanie o równe szanse i jasne warunki działania dla wszystkich biegłych rewidentów i firm audytorskich;
- dbanie o jawność i przejrzystość działania wszędzie tam, gdzie jest to możliwe (przy zagwarantowaniu ochrony informacji objętych tajemnicą).

STRUKTURA PANA

Organami Agencji są Prezes Agencji oraz Rada Agencji. Prezes Agencji wykonuje zadania Agencji, z wyłączeniem zadań zastrzeżonych przepisami Ustawy dla Rady Agencji.

SKŁAD RADY PANA W 2023 R.

PREZES PANA

- Marcin Obroniecki (do 10 listopada 2023 r.)
- Piotr Patkowski (od 11 listopada 2023 r.)

ZASTĘPCA PREZESA PANA

- Justyna Adamczyk

PRZEDSTAWICIELE MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW FINANSÓW PUBLICZNYCH

- Anna Napiórkowska
- Katarzyna Przewalska

PRZEDSTAWICIELE KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

- Marcin Mikołajczyk
- Magdalena Wysocka (do 4 stycznia 2023 r.)
- Renata Oszast (od 17 stycznia 2023 r.)

PRZEDSTAWICIEL MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

- Tomasz Janik

PRZEDSTAWICIEL PIBR REKOMENDOWANY PRZEZ KRBR

- Joanna Wielgórska-Leszczyńska

PRZEDSTAWICIEL ORGANIZACJI PRACODAWCÓW

- Piotr Kamiński

PRZEDSTAWICIEL GIEŁDY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W WARSZAWIE S.A.

- Jacek Fotek (do 16 lipca 2023 r.)
- Dariusz Wosztak (od 17 lipca 2023 r.)

I kadencja członków Rady PANA zakończyła się 31 grudnia 2023 r.

SKŁAD RADY PANA II KADENCJI (OD 1 STYCZNIA 2024 R.)

PRZEDSTAWICIEL MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW FINANSÓW PUBLICZNYCH;

- Joanna Stachura

PRZEDSTAWICIEL MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW FINANSÓW PUBLICZNYCH

- Marta Niżałowska-Pactwa

PRZEDSTAWICIEL KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

- Marcin Mikołajczyk

PRZEDSTAWICIEL KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

- Magdalena Wysocka

PRZEDSTAWICIEL MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

- Wojciech Kutyla

PRZEDSTAWICIEL POLSKIEJ IZBY BIEGŁYCH REWIDENTÓW

- Joanna Wielgórska-Leszczyńska

PRZEDSTAWICIEL ORGANIZACJI PRACODAWCÓW

- Piotr Kamiński

PRZEDSTAWICIEL GIEŁDY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W WARSZAWIE S.A.

- Adam Młodkowski

26 stycznia 2024 roku Minister Finansów odwołał Piotra Patkowskiego ze stanowiska prezesa PANA.

Z dniem 31 stycznia 2024 roku Minister Finansów powołał Jacka Gdańskiego na stanowisko prezesa PANA.

Na dzień 31 grudnia 2023 roku PANA zatrudniała 115 osób na umowę o pracę.

PANA SPRAWUJE NADZÓR NAD POLSKĄ IZBĄ BIEGŁYCH REWIDENTÓW, DO ZADAŃ KTÓREJ NALEŻY M.IN.:

- ustanawianie krajowych standardów wykonywania zawodu i krajowych standardów kontroli jakości oraz zasad etyki zawodowej (zadanie powierzone do realizacji w ramach nadzoru publicznego);
- reprezentowanie członków oraz ochrona ich interesów zawodowych;
- kontrola wypełniania obowiązków z zakresu ODZ i prowadzenie związanych z tym postępowań dyscyplinarnych;
- wykonywanie zadań służących należytemu wykonaniu zawodu biegłego rewidenta i przestrzeganiu zasad etyki zawodowej przez członków PIBR;
- współdziałanie w kształtowaniu zasad rachunkowości i rewizji finansowej.

SPRAWOWANIE NADZORU NAD PIBR ODBYWA SIĘ POPRZEZ:

- zatwierdzanie uchwał organów PIBR dotyczących w szczególności przyjmowania krajowych standardów wykonywania zawodu, krajowych standardów kontroli jakości i zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów, regulacji z zakresu obligatoryjnego doskonalenia zawodowego biegłych rewidentów, postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na biegłych rewidentów;
- monitorowanie realizacji zadań przez PIBR w ramach nadzoru publicznego oraz weryfikowanie wydatków poniesionych na te zadania;
- zaskarżanie do sądu administracyjnego uchwał organów PIBR w przypadkach określonych w Ustawie;
- analizowanie orzeczeń KRD i KSD w kontekście zasadności wnoszenia środków zaskarżenia w trybie art. 164 ust. 2 i art. 152a Ustawy;
- rozpatrywanie odwołań od uchwał organów PIBR, do których mają zastosowanie przepisy Kpa;
- stosowanie art. 104 Ustawy.

Rada Agencji może zwrócić się do organu Polskiej Izby Biegłych Rewidentów o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do jego właściwości, wyznaczając jednocześnie termin na jej podjęcie nie krótszy niż 30 dni¹.

¹ Art. 104 Ustawy

Z INFORMACJĄ NA TEMAT DZIAŁAŃ ORGANÓW PIBR ORAZ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ MOŻNA ZAPOZNAĆ SIĘ W NASTĘPUJĄCYCH MIEJSCACH:

- [Sprawozdanie z działalności Krajowej Rady Biegłych Rewidentów za 2023 r.](#)
- [Sprawozdanie z działalności Krajowej Komisji Rewizyjnej za 2023 r.](#)
- [Sprawozdanie z działalności Krajowego Rzecznika Dyscyplinarnego za 2023 r.](#)
- [Sprawozdanie z działalności Krajowego Sądu Dyscyplinarnego za 2023 r.](#)
- [Sprawozdanie z działalności Komisji Egzaminacyjnej za 2023 r.](#)

Komisja Nadzoru Finansowego sprawuje nadzór publiczny nad stosowaniem przez JZP przepisów tytułu III Rozporządzenia UE nr 537/2014, które dotyczą powoływania biegłych rewidentów lub firm audytorskich, a także wykonuje zadania przewidziane dla właściwego organu, wskazane w art. 16 ust. 3 lit. f i art. 17 ust. 6 tego rozporządzenia.

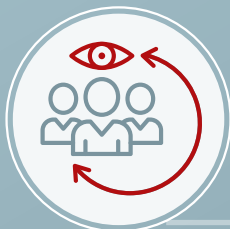
Informacje na temat wykonywania przez KNF zadań przewidzianych w Ustawie znajdują się w corocznym sprawozdaniu z działalności oraz [planie działania](#) Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego².

² https://www.knf.gov.pl/o_knf/sprawozdania_roczne

2 REALIZACJA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z ROCZNEGO PLANU DZIAŁANIA NA 2023 R.

Zapewnienie najwyższej jakości i rzetelności badań sprawozdań finansowych oraz usług atestacyjnych innych niż badanie ustawowe i usług pokrewnych

Prowadzenie nadzoru publicznego nad działalnością PIBR

Elektronizacja obsługi firm audytorskich i pracy Agencji

Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych nakierowanych na podwyższenie poziomu usług świadczonych przez firmy audytorskie

CEL

Zapewnienie najwyższej jakości i rzetelności badań sprawozdań finansowych oraz usług atestacyjnych innych niż badanie ustawowe i usług pokrewnych

W ZAKRESIE SYSTEMU ZAPEWNIANIA KONTROLI JAKOŚCI:

- planowaliśmy kontrole na podstawie informacji uzyskanych w ramach współpracy z KNF, a także GPW w Warszawie S.A.;
- przy planowaniu kontroli dziedzinowych³ uwzględnialiśmy ryzyka występujące przy badaniu określonych rodzajów jednostek;
- przygotowaliśmy plany kontroli na okres od 1 lipca 2023 r. do 30 czerwca 2024 r., z wykorzystaniem przeprowadzonej analizy ryzyka;
- prowadziliśmy kontrole planowe i tematyczne, w tym kontrole planowe i tematyczne w zakresie wdrożenia krajowych standardów kontroli jakości;
- identyfikowaliśmy nieprawidłowości najczęściej występujące w firmach audytorskich;
- publikowaliśmy informacje o rezultatach i wnioskach z kontroli planowych;
- prezentowaliśmy uczestnikom rynku ustalenia i wnioski z kontroli tematycznych;
- monitorowaliśmy rynek usług świadczonych przez biegłych rewidentów i firmy audytorskie⁴,
- zainicjowaliśmy prace dotyczące rozpoznania istniejących procedur audytu w zakresie zrównoważonego rozwoju.

W ZAKRESIE NADZORU PUBLICZNEGO NAD WYKONYWANIEM ZAWODU BIEGŁEGO REWIDENTA ORAZ DZIAŁALNOŚCIĄ FIRM AUDYTORSKICH:

- prowadziliśmy działania pokontrolne, w tym:
 - postępowania administracyjne wobec firm audytorskich,
 - dochodzenia dyscyplinarne wobec biegłych rewidentów wynikające ze zidentyfikowanych nieprawidłowości podczas kontroli,
 - występowaliśmy jako oskarżyciel publiczny w postępowaniach sądowych w sprawach przewinień dyscyplinarnych popełnionych przez biegłych rewidentów, w związku z badaniem ustawowym oraz wykonywaniem innych usług atestacyjnych lub usług pokrewnych;
- rozpatrywaliśmy zawiadomienia o podejrzeniu naruszenia przez biegłego rewidenta, firmę audytorską lub inny podmiot przepisów Ustawy, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym lub Rozporządzenia UE nr 537/2014;

³Kontrole dziedzinowe to kontrole firm audytorskich przeprowadzających badania ustawowe banków, ubezpieczycieli i funduszy inwestycyjnych, przyjęte w planach kontroli Agencji

⁴w szczególności w zakresie, o którym mowa w art. 27 rozporządzenia UE nr 537/2014

- prowadziliśmy listę firm audytorskich oraz aktualizowaliśmy zawarte w niej dane;
- prowadziliśmy postępowania administracyjne z zakresu rejestrów publicznych dotyczące:
 - wpisu, odmowy zmiany danych albo skreślenia firmy audytorskiej z listy firm audytorskich,
 - wpisu, odmowy zmiany danych albo skreślenia jednostek audytorskich pochodzących z państw trzecich na listę;
- monitorowaliśmy wykonywanie przez firmy audytorskie obowiązków w zakresie sprawozdawczości i wnoszenia opłat oraz prowadziliśmy postępowania administracyjne w związku z niewykonywaniem tych obowiązków.

W ZAKRESIE WSPIERAJĄCYM SPRAWOWANIE NADZORU PUBLICZNEGO:

- rozwijaliśmy współpracę międzynarodową z Komitetem Europejskich Organów Nadzoru Audytowego (KEONA) oraz z organami nadzoru z innych państw Unii Europejskiej oraz państw trzecich;
- wymienialiśmy doświadczenia w ramach Międzynarodowego Forum Niezależnych Regulatorów Audytu (IFIAR), w tym w zakresie doskonalenia procedur kontroli systemu jakości w firmach audytorskich działających w sieciach;
- przekazywaliśmy właściwym organom innych państw informacje o wpisie albo skreśleniu z listy firm audytorskich firmy audytorskiej zatwierdzonej w innym państwie Unii Europejskiej oraz prowadziliśmy działania usprawniające procedury wpisów;
- wymienialiśmy informacje w ramach współpracy z KNF i GPW w Warszawie S.A.;
- kontynuowaliśmy działania niezbędne do wdrożenia transparentnego systemu informowania o wynikach kontroli systemów zarządzania jakością w firmach audytorskich;
- przez tematyczne, cykliczne i otwarte spotkania, prowadziliśmy dialog z firmami audytorskimi;
- zbieraliśmy i analizowaliśmy dane, między innymi pochodzące z kontroli i innych działań nadzorczych, które służyły nam do kształtowania naszej polityki nadzorczej;
- opiniowaliśmy akty prawne oraz przedstawialiśmy propozycje zmian legislacyjnych dotyczących biegłych rewidentów i firm audytorskich.

KONTROLOWALIŚMY REALIZACJĘ ZADAŃ POWIERZONYCH DO REALIZACJI W RAMACH NADZORU PUBLICZNEGO POPRZECZ MONITOROWANIE:

- działań PIBR w ustanawianiu i utrzymywaniu na właściwym poziomie krajowych standardów wykonywania zawodu, krajowych standardów kontroli jakości, zasad etyki zawodowej, zwłaszcza w zakresie:
 - wsparcia merytorycznego i edukacyjnego w okresie przejściowym – wdrożenia nowych standardów kontroli jakości w małych firmach audytorskich,
 - zmienionego standardu MSB 600 (Z) – „Szczególne rozważania – Badanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych (w tym praca biegłych rewidentów części składowych grupy)”,
 - prac dotyczących możliwego ustanowienia standardu badania sprawozdań finansowych mniej złożonych jednostek,
 - prac dotyczących standardu lub wskazówek dot. obowiązków biegłego rewidenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (AML)
 - prac związanych z przygotowaniem do stosowania standardów sprawozdawczości niefinansowej,
 - Międzynarodowego kodeksu etyki zawodowych księgowych (w tym Międzynarodowych standardów niezależności);
- wypełniania przez PIBR zadań w zakresie przestrzegania przez biegłych rewidentów obowiązków z zakresu obligatoryjnego doskonalenia zawodowego w drugim roku 3-letniego cyklu rozliczeniowego 2021-2023 i prowadzenia postępowań dyscyplinarnych wobec biegłych rewidentów, dotyczących naruszenia tych obowiązków;
- realizacji przez PIBR zadań w ramach nadzoru publicznego, wykonalności kar oraz wykorzystania środków przekazywanych przez Agencję.

KONTROLOWALIŚMY REALIZACJĘ ZADAŃ SAMORZĄDU ZAWODOWEGO BIEGŁYCH REWIDENTÓW POPRZECZ:

- analizowanie uchwał organów PIBR oraz ich zatwierdzanie w przypadkach określonych w Ustawie, ze szczególnym uwzględnieniem uchwał Krajowego Zjazdu Biegłych Rewidentów w 2023 r.;
- weryfikację podejmowanych przez PIBR działań o charakterze systemowym, w związku z upublicznianymi wnioskami Agencji w ramach prowadzonego nadzoru;
- rozpatrywanie odwołań od uchwał organów PIBR, do których mają zastosowanie przepisy ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego.

CEL

Elektronizacja obsługi firm audytorskich i pracy Agencji

- usprawnialiśmy i rozwijaliśmy funkcjonalności systemu informatycznego elektronicznej obsługi firm audytorskich (STREFA) – m.in. poprzez rozbudowanie mechanizmu importowania do systemu danych o wpłatach firm audytorskich i ułatwienie transferu dokumentów dołączanych do wniosków w systemie;
- zrealizowaliśmy obsługę doręczeń elektronicznych, których pełne wdrożenie nastąpi w terminie ustawowym.

CEL

Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w celu podwyższenia poziomu usług świadczonych przez firmy audytorskie

- publikowaliśmy informacje o najczęściej stwierdzanych w trakcie kontroli nieprawidłowościach w działaniu firm audytorskich;
- zorganizowaliśmy konferencję „Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego – odpowiedzialność instytucji, odpowiedzialność biznesu”;
- braliśmy udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty, gdzie mówiliśmy o znaczeniu PANA dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego;
- udostępnialiśmy na naszej stronie internetowej informacje przydatne biegłym rewidentom i firmom audytorskim w bieżącym prowadzeniu działalności; uwzględnialiśmy w nich zagadnienia, takie jak przygotowanie do kontroli, aktualne zagadnienia dotyczące działalności firm audytorskich oraz zmian prawa;
- na bieżąco informowaliśmy biegłych rewidentów i firmy audytorskie o naszej działalności;
- wspieraliśmy rozwój zawodu biegłego rewidenta i jego wizerunek, między innymi poprzez współpracę z uczelniami wyższymi;
- organizowaliśmy spotkania dla kandydatów na biegłych rewidentów, podczas których nasi przedstawiciele opowiadali o systemie nadzoru i funkcjonowaniu firm audytorskich;
- publikowaliśmy informacje przydatne we wdrażaniu i funkcjonowaniu nowych standardów zarządzania jakością;
- braliśmy udział w przygotowaniu rynku biegłych rewidentów i firm audytorskich do nowych wymogów w zakresie sprawozdawczości niefinansowej;
- utrzymywaliśmy dialog z firmami audytorskimi poprzez tematyczne, cykliczne i otwarte spotkania, zarówno w formie stacjonarnej jak i zdalnej, zwłaszcza dotyczące procesu wdrażania nowych standardów kontroli jakości.

3 DZIAŁANIA KONTROLNE

Działania kontrolne są prowadzone w ramach systemu zapewniania jakości działania firm audytorskich. Podejście do działań kontrolnych opieramy na systematycznie prowadzonej analizie ryzyka. Po wyznaczeniu obszarów największego ryzyka w ramach konkretnych firm audytorskich weryfikujemy, na ile wewnętrzne systemy kontroli jakości poszczególnych firm audytorskich są w stanie zapewnić najwyższą jakość świadczonych usług (ze szczególnym uwzględnieniem badań sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych). Podczas kontroli testujemy na poszczególnych aktach badania (lub dokumentacjach wykonanych innych zleceń), czy zaprojektowany wewnętrzny system kontroli jakości był w stanie spełnić wysokie jakościowe wymagania stojące przed firmami audytorskimi i biegłymi rewidentami.

W efekcie przeprowadzonych kontroli w 2023 r. przygotowaliśmy kolejne publikacje wskazujące na konieczność korekty zauważonych nieprawidłowości. Informacje o szczególnie istotnych zagadnieniach, a zwłaszcza dobrych praktykach, przekazywaliśmy również podczas wystąpień na konferencjach, a także w trakcie spotkań i webinarów.

3.1 USTALENIE OBSZARÓW NAJWIĘKSZEGO RYZYKA W DZIAŁALNOŚCI FIRM AUDYTORSKICH

W 2023 r. dzięki współpracy z KNF i GPW w Warszawie S.A., stałemu gromadzeniu informacji dostępnych publicznie, analizie baz wewnętrznych PANA oraz analizie sprawozdań rocznych sporządzanych przez firmy audytorskie, wyodrębniliśmy trzy plany kontroli:

1. Plan kontroli „Podstawowy”, obejmujący wszystkie typy badań;
2. Plan kontroli „Fundusze inwestycyjne”, obejmujący badania podmiotów działających na podstawie ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi;
3. Plan kontroli „Banki”, obejmujący badania banków, w tym banków spółdzielczych.

ROCZNE PLANY KONTROLI 2023/2024

„PODSTAWOWY”

9

firm audytorskich
badających JZP

267

firm audytorskich
badających nie-JZP

„FUNDUSZE INWESTYCYJNE”

9

firm audytorskich
badających JZP

2

firmy audytorskie
badające nie-JZP

„BANKI”

3

firmy audytorskie
badające JZP

W kolejnych latach priorytetem będzie poprawa procesu planowania i wykonania rocznego planu kontroli, który w dotychczasowej działalności realizowany był na poziomie ok. 50 proc. Agencja będzie również przygotowywać sprawozdania z wykonania rocznych planów kontroli, co nie było dotychczasową praktyką. Ponadto proces ten będzie skorelowany z innymi planami działań Agencji, tj. z planem finansowym i z planem działalności.

Istotne będzie również dokonanie przeglądu obowiązujących polityk zarządzania systemem kontroli oraz procedur przeprowadzania kontroli.

KONTROLE TEMATYCZNE:

Ponadto, w związku z przyjęciem nowych standardów kontroli jakości w 2023 r. zaplanowaliśmy i wykonaliśmy 40 kontroli tematycznych dotyczących oceny dostosowania systemu wewnętrznej kontroli jakości w firmach audytorskich do postanowień KSKJ 1, KSKJ 2 oraz KSB 220 (Z) w zakresie:

- ustalenia celów jakości, identyfikacji i oszacowania ryzyka jakości oraz zaprojektowania i wdrożenia reakcji na ryzyka jakości;
- zaprojektowania i wdrożenia działań monitorujących;
- ocena sposobu zaprojektowania systemu wewnętrznej kontroli jakości zgodnie z nowymi standardami;
- wskazanie istotnych problemów, które wystąpiły w trakcie procesu projektowania i wdrażania systemu wewnętrznej kontroli jakości zgodnie z wymogami nowych standardów;
- wskazanie rekomendacji, które firma audytorska powinna rozważyć w zakresie prawidłowego zaprojektowania swojego systemu wewnętrznej kontroli jakości.

Zdajemy sobie również sprawę, że w najbliższej przyszłości nowym obszarem o wysokim ryzyku w działalności firm audytorskich będzie atestacja sprawozdawczości niefinansowej powiązanej ze zrównoważonym rozwojem (ESG). W związku z tym na bieżąco analizujemy rozwój przepisów prawa związanych z raportowaniem i weryfikacją tego obszaru oraz rozwijamy kompetencje naszego zespołu.

3.2 KONTROLE PANA W 2023 r.⁵

166 KONTROLI PLANOWYCH W TYM:

28

kontroli w firmach audytorskich badających sprawozdania finansowe JZP

138

kontroli w firmach audytorskich badających sprawozdania finansowe nie-JZP

Z CZEGO:

10

kontroli z planu kontroli „Fundusze inwestycyjne”

4

kontrole z planu kontroli „Banki”

2

kontrole z planu kontroli „Ubezpieczyciele”

⁵ Informacja dotyczy kontroli zakończonych w 2023 r.

40 KONTROLI TEMATYCZNYCH, W TYM:

10

kontroli w firmach
badających sprawozdania
finansowe JZP

30

kontroli w firmach
badających sprawozdania
finansowe nie-JZP

W 157 PROTOKOŁACH KONTROLI WYDANYCH W 2023 R. ZAPREZENTOWANO ŁĄCZNIE 302 SKONTROLOWANE AKTA BADANIA, W TYM:

41

akt badania sprawozdań
finansowych JZP

261

akt badania sprawozdań
finansowych nie-JZP

WŚRÓD POWYŻSZYCH DOKUMENTACJI WERYFIKACJI PODDANO:

19

akt badania
funduszy
inwestycyjnych

12

akt badania
banków

3

akta badania
ubezpieczycieli

W ZAKRESIE KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W 2023 r. MOŻNA WYSZCZEGÓLNIĆ NASTĘPUJĄCE PRAKTYKI, KTÓRE PRZYCZYNIŁY SIĘ DO DOSKONAŁENIA JAKOŚCI AUDYTU W POLSCE:

1. ROZWÓJ PROCEDUR KONTROLI

Od 18 kwietnia 2023 r. obowiązuje piąta wersja „Polityk i procedur przeprowadzania kontroli”. W tym dokumencie dokonaliśmy aktualizacji, głównie w zakresie załączników służących dokumentowaniu kontroli, a zwłaszcza wzorów dokumentów związanych z wdrożeniem od 1 stycznia 2023 r. nowych zasad systemu kontroli jakości w firmach audytorskich.

2. KONCENTRACJA NA RYZYKACH

Przeprowadziliśmy kolejną analizę sprawozdań rocznych składanych przez firmy audytorskie. Analiza wyników kontroli skutkowałą podjęciem decyzji o dalszym wyodrębnieniu planów kontroli dla badań podmiotów branżowych o szczególnym znaczeniu i ryzyku. Ponadto skoncentrowaliśmy się na kontrolach w odniesieniu do badań dużych podmiotów (niekoniecznie będących JZP) i badań o niskiej pracochłonności działań wykonywanych przez biegłego rewidenta.

Od 9 stycznia do 31 marca 2023 r. zrealizowaliśmy kontrole tematyczne w czterdziestu firmach audytorskich, w odniesieniu do nowych standardów kontroli jakości (KSKJ 1, KSKJ 2 oraz KSB 220 (Z)). Badaniem objęliśmy łącznie czterdzieści firm audytorskich wybranych:

- losowo na podstawie sprawozdań rocznych złożonych za 2021 r. przez firmy audytorskie,
- lub poprzez zgłoszenie własnej firmy audytorskiej.

Kontrole zostały przeprowadzone z wykorzystaniem analizy dokumentów oraz informacji dotyczących poszczególnych obszarów systemu kontroli jakości.

W czasie kontroli tematycznych przeprowadziliśmy również badanie ankietowe wśród firm audytorskich na temat źródeł wiedzy o nowych standardach kontroli jakości oraz możliwości odniesienia tej wiedzy do sposobu działania konkretnych podmiotów.

3. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z WDROŻENIEM I WERYFIKACJĄ NOWYCH ZASAD SYSTEMÓW WEWNĘTRZNEJ KONTROLI JAKOŚCI FIRM AUDYTORSKICH

Ze względu na rozpoznane w przeprowadzonych kontrolach słabości systemów wewnętrznej kontroli jakości, dotyczące weryfikowania niezależności, kontroli jakości zleceń, nadzoru nad tym systemem, monitoringu prawidłowości działania systemu wewnętrznej kontroli jakości firm audytorskich i braku inspekcji oraz w związku z wejściem w życie nowych standardów kontroli jakości, przeprowadziliśmy działania informacyjne. Możemy tutaj wyróżnić:

1. utworzenie specjalnej [zakładki poświęconej nowym standardom kontroli jakości](#) na stronie internetowej PANA i publikowanie na niej bieżących informacji,
2. [organizację spotkań z firmami audytorskimi i biegłymi rewidentami.](#)

W odniesieniu do problemów systemowych zidentyfikowanych podczas wspomnianych wcześniej kontroli tematycznych sformułowaliśmy zalecenia. Szerszy opis w tym zakresie znajduje się w publikacji [Sprawozdanie z kontroli tematycznych dotyczących dostosowania systemów wewnętrznej kontroli jakości w firmach audytorskich do nowych standardów kontroli jakości](#).

Dokonałiśmy również analizy wzorcowego opracowania PIBR dotyczącego przykładowej dokumentacji systemu wewnętrznej kontroli jakości dla małych firm audytorskich. Opracowanie to zostało wdrożone przez zdecydowaną większość podmiotów należących do tej grupy. Znaczna ich część jednak uczyniła to bez niezbędnego dostosowania tej dokumentacji do swojej specyfiki i nie uzupełniła jej o stosowane formularze czy też własne, wewnętrzne procedury oraz reguły zapewniające zgodność z elementami polonizującymi. W związku z tym opracowaliśmy oraz udostępniliśmy na naszej stronie internetowej wskazówki do rozważenia przez firmy audytorskie w zakresie niezbędnych uzupełnień oraz korekt w przypadku przyjmowania opracowania PIBR jako podstawy do zaprojektowania i wdrożenia swoich systemów. Szczegóły tych rekomendacji zostały ujęte w opracowaniu [Uwagi do opracowania Polskiej Izby Biegłych Rewidentów dotyczącego przykładowej dokumentacji systemu wewnętrznej kontroli jakości dla małych firm audytorskich](#).

4. WERYFIKOWANIE PRZYCZYŃ ROZBIEŻNOŚCI W SPRAWOZDANIACH ROCZNYCH SKŁADANYCH NA PODSTAWIE ART. 51 USTAWY W EFEKCIE WYKONANIA ANALIZ AUTOMATYCZNYCH BAZUJĄCYCH NA POSIADANYCH PRZEZ PANA DANYCH

Analiza informacji składanych przez firmy audytorskie wskazała na istotne rozbieżności pomiędzy sprawozdaniami rocznymi firm audytorskich, danymi dostępnymi w KRS oraz sprawozdaniami z rocznego rozliczenia opłat. Podczas kontroli szczególną uwagę zwracaliśmy na rzetelność dostarczanych przez firmy audytorskie danych, wskazując że rzetelna ewidencja jest konieczną podstawą do weryfikacji niezależności firm audytorskich i prawidłowości działania systemu kontroli jakości firm audytorskich.

5. KOMUNIKOWANIE DOBRZYCH PRAKTYK ORAZ WSPÓŁPRACA Z INTERESARIUSZAMI ZEWNĘTRZNYMI

W protokołach kontroli formułujemy szczegółowe uwagi dotyczące prawidłowości procedur wykonywanych przez biegłych rewidentów. Dzięki analizie protokołów oraz sprawozdań rocznych firm audytorskich przygotowaliśmy i udostępniliśmy na stronach internetowych PANA i IFIAR publikacje na temat dobrych praktyk w zakresie tych procedur.

Ponadto uczestniczyliśmy w licznych konferencjach, spotkaniach z biegłymi rewidentami i firmami audytorskimi oraz webinarach, prezentując między innymi informacje dotyczące problemów zidentyfikowanych w przeprowadzonych kontrolach.

Merytoryczne aspekty wykonywania zawodu biegłego rewidenta omawialiśmy również podczas cyklicznych spotkań skierowanych do osób zainteresowanych pracą audytorską (w tym kandydatów na biegłych rewidentów uczestniczących w postępowaniu kwalifikacyjnym). Ponadto, przy współpracy z GPW w Warszawie S.A przeprowadziliśmy specjalistyczny webinar dla inwestorów giełdowych dotyczący manipulacji i nadużyć w sprawozdawczości finansowej podmiotów gospodarczych.

3.3 ZBIORCZA INFORMACJA O USTALENIACH I WNIOSKACH Z PRZEPROWADZONYCH KONTROLI W FIRMACH AUDYTORSKICH

W listopadzie 2023 r. opublikowaliśmy syntetyczne informacje o wynikach kontroli firm audytorskich przeprowadzonych pomiędzy lipcem 2022 r. a czerwcem 2023 r. Dokonałiśmy analizy 155 protokołów kontroli (31 protokołów dotyczyło podmiotów badających JZP, a 124 – pozostałych firm audytorskich). Szczegółowe wnioski zostały zawarte w publikacji [Podsumowanie kontroli przeprowadzonych przez PANA do końca 30 czerwca 2023 r.](#)

Na podstawie tej analizy można zauważyć, że istnieje pewna zależność pomiędzy prawidłowo zaprojektowanym i wdrożonym systemem kontroli jakości w firmie audytorskiej a liczbą i jakością nieprawidłowości wskazywanych w dokumentacjach badania.

GŁÓWNE NIEPRAWIDŁOWOŚCI W ODNIESIENIU DO FUNKCJONOWANIA SYSTEMU WEWNĘTRZNEJ KONTROLI JAKOŚCI TO:

- brak lub niewłaściwe opracowanie oraz wdrożenie systemu wewnętrznej kontroli jakości zgodnie z krajowymi standardami kontroli jakości;
- niewłaściwy monitoring systemów wewnętrznej kontroli jakości;
- brak lub nieprawidłowe zaprojektowanie oraz wdrożenie polityk, procedur i różnych rozwiązań organizacyjnych;
- nieprawidłowości w zamykaniu akt badania we wskazanym w Ustawie okresie;
- uchybienia w dokumentowaniu niezależności firm audytorskich oraz zespołu wykonującego badanie;
- nieprawidłowości w zakresie odzwierciedlenia w wynagrodzeniach pracochłonności, stopnia złożoności pracy oraz wymaganych kwalifikacji;
- niedostosowanie systemów wewnętrznej kontroli jakości do wielkości i rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej;
- brak lub niewłaściwie przeprowadzana coroczna ocena systemu wewnętrznej kontroli jakości;
- niewłaściwie zaprojektowane lub wdrożone kryteria wyboru oraz zasady kontroli jakości zlecenia.

W ODNIESIENIU DO DOKUMENTACJI BADANIA SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH NAJCZĘSTSZYMI PROBLEMAMI SĄ:

- w fazie planowania badania – brak zrozumienia jednostki oraz jej kontroli wewnętrznej, brak testowania i oceny wdrożenia procedur kontrolnych w badanych podmiotach, błędne wyznaczanie znaczących ryzyk, niewłaściwe wyznaczanie istotności oraz powiązane z tym zaniżanie liczby testów;

- brak zawodowego sceptycyzmu w odniesieniu do ryzyka oszustwa, szczególnie w odniesieniu do przychodów oraz zniekształceń przez manipulacje szacunkami ze strony kierownictwa jednostki; nieuprawnione założenie, że ryzyko oszustwa nie ma zastosowania w badaniu;
- w zakresie dowodów badania – brak weryfikacji transakcji z jednostkami i stronami powiązаныmi, nieprawidłowości i brak zastosowania zawodowego sceptycyzmu przy badaniu szacunków, błędy przy wyznaczaniu populacji do próbkowania, brak umieszczenia w dokumentacji badania omówienia procedur, brak lub nieprawidłowo wykonane procedury w odniesieniu do informacji dodatkowej, sprawozdania z przepływów pieniężnych oraz zestawienia zmian w kapitale własnym, brak dowodów na komunikację z organami podmiotu, brak przeprowadzenia kontroli jakości oraz ujawniania kluczowych spraw badania w przypadku zleceń dotyczących rynku NewConnect;
- w odniesieniu do prawidłowości sprawozdania z badania – opinia nieoparta na aktach badania (akta badania nie są kompletne) lub niewłaściwy typ wydanej opinii; w części sprawozdań z badania formułowane ukryte zastrzeżenia w akapitach objaśniających.

Oddzielne wnioski zostały zaprezentowane w kontekście skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zleceń dotyczących banków, funduszy inwestycyjnych oraz zakładów ubezpieczeń, a także weryfikacji prawidłowości sprawozdań finansowych przygotowanych w formie ESEF.

Dość duży zakres ryzyka został zidentyfikowany przy badaniu sprawozdań finansowych funduszy inwestycyjnych. Główne nieprawidłowości w tym zakresie dotyczyły:

- oceny odpowiedniości pracy eksperta, któremu kierownictwo zleciło wycenę wartości lokat,
- sprawdzenia źródeł danych, na podstawie których ekspert kierownictwa ustalił wartość lokat,
- braku wykonania wystarczających procedur badania w celu oceny racjonalności wyceny lokat,
- właściwego udokumentowania podstawy sformułowanych wniosków przez kluczowego biegłego rewidenta,
- wykonania procedur badania w zakresie wyceny lokat na niewystarczającej próbie,
- uzyskania potwierdzeń zewnętrznych od depozytariusza dotyczących wyceny lokat.

Następnym ważnym problemem zauważonym w kontrolowanych aktach badania było prawidłowe **oszacowanie ryzyka oszustwa** oraz wykonanie obowiązkowych procedur audytowych w tym zakresie. W związku z tym oraz w związku z wprowadzającymi w błąd publikacjami medialnymi, zdecydowaliśmy się [na naszej stronie internetowej](#) po raz kolejny przypomnieć istotne zagadnienia związane z możliwością zniekształcenia sprawozdań finansowych w wyniku celowych manipulacji księgowych:

- głównym celem badania zgodnie z krajowymi standardami badania jest wyrażenie racjonalnej opinii o wysokim poziomie pewności, potwierdzającej czy zbadane sprawozdania finansowe są wolne od istotnych zniekształceń, niezależnie od tego, czy wynika to z oszustw czy też z błędów;

- aby było możliwe sformułowanie prawidłowej opinii niezbędne jest więc zgromadzenie wystarczających i odpowiednich dowodów badania, że sprawozdania finansowe nie są istotnie zniekształcone w wyniku oszustwa oraz błędów;
- brak dowodów lub informacji, że sprawozdania finansowe są istotnie zniekształcone w wyniku oszustwa nie jest tożsame z dowodem potwierdzającym brak istotnych zniekształceń. W takiej sytuacji nie jest więc możliwe wyrażenie opinii bez zastrzeżeń na temat zbadanych sprawozdań finansowych. Zastosowanie mają wtedy wymogi standardów dotyczące sytuacji, w której biegły rewident nie jest w stanie zebrać wystarczających i odpowiednich dowodów badania.

W kontrolowanych dokumentacjach badania sprawozdań finansowych często wskazywane są również **nieprawidłowości w obszarze istotności**. Zidentyfikowaliśmy ich główne kategorie, do których należą:

- wyznaczenie istotności ogólnej na podstawie kombinacji kilku wzorców;
- wyznaczenie istotności przez członków zespołu wykonującego badanie zamiast przez kluczowego biegłego rewidenta;
- przyjęcie w metodyce firmy audytorskiej jednego wzorca czy poziomu odsetek;
- brak udokumentowania rozważań w zakresie wyboru wzorca oraz czynników wpływających na istotność ogólną i wykonawczą;
- niewłaściwe czynniki przyjęte do określenia poziomu istotności ogólnej;
- brak powiązania czynności badania z wyznaczonym poziomem istotności;
- brak wyznaczenia poziomu błędu błahego.

Dokładana prezentacja naszych wniosków w tym obszarze została zaprezentowana w oddzielnej publikacji [Wybrane aspekty dotyczące oszacowania istotności, obowiązku jej wykorzystania w badaniu oraz dokumentowania](#).

W przypadku **dokumentacji badania sprawozdań finansowych banków** stwierdzono istotne nieprawidłowości przy weryfikacji podmiotów prowadzących księgi rachunkowe zgodnie z polskimi zasadami rachunkowości. Uchybienia dotyczyły głównie:

- stosowania błędnych zasad wyceny kredytów i pożyczek oraz innych należności banku, które nie zostały zaklasyfikowane jako przeznaczone do obrotu;
- identyfikacji ryzyka związanego ze stosowaniem przez banki rozwiązań organizacyjnych i rachunkowych w zakresie tzw. wakacji kredytowych;
- prawidłowego zrozumienia ramowych zasad rachunkowości oraz systemu informacyjnego podmiotu;
- zidentyfikowania ryzyka istotnego zniekształcenia, oszacowania ryzyka nieodłącznego oraz konieczności przeprowadzania testów kontroli;
- pozyskania odpowiednich i wystarczających dowodów dotyczących wyboru przez kierownika jednostki metod, założeń, danych do szacunków oraz sposobu wykonania tych szacunków i ujawnień.

Szczegółowy opis znajduje się w publikacji [Wnioski z kontroli dziedzinowych PANA dotyczące wyceny udzielonych kredytów bankowych](#).

Wymienione zagadnienia zostały też omówione w październiku 2023 r. podczas spotkania, w którym udział wzięły firmy audytorskie przeprowadzające badania ustawowe banków. Spotkanie zostało zorganizowane przez PANA przy udziale przedstawicieli Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego.

W kontekście **badania sprawozdań finansowych banków** zwracaliśmy również uwagę na zachowanie szczególnej staranności przy analizie ujawnień dotyczących konsumencjskich kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych lub indeksowanych w tych walutach w zakresie prawidłowego odzwierciedlenia skutków orzeczeń wydawanych przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Główne zagadnienia dotyczyły prawidłowego ujawniania dla takich kredytów: wartości bilansowej brutto, wartości odpisów na oczekiwane straty, wartości bilansowej netto oraz wartości utworzonych przez banki rezerw na ryzyko prawne w odniesieniu do portfela przedmiotowych kredytów i całkowitej wartości roszczeń wysuniętych z ich tytułu.

Uwagi PANA w tym zakresie zostały zaprezentowane w publikacji [Badanie ujawnień w sprawozdaniach finansowych banków w kontekście skutków orzeczeń TSUE z 15 czerwca 2023 r.](#)

Warto też wspomnieć o **wnioskach wynikających z przeprowadzonych 40 kontroli tematycznych dotyczących zaprojektowania oraz wdrożenia nowych zasad systemów kontroli jakości w firmach audytorskich**. Do głównych nieprawidłowości w tym obszarze należy zaliczyć brak lub nieczytelne zasady:

- związane z koniecznością korzystania z konsultacji;
- przeprowadzania kontroli jakości, które byłyby faktycznie dopasowane do działalności firmy audytorskiej, zasady wyboru dokumentacji zlecenia do kontroli jakości;
- rotacji kluczowego biegłego rewidenta lub kontrolera jakości związane z minimalizacją ryzyk związanych z niezależnością; w odniesieniu do tego punktu należy wskazać również brak przestrzegania zapisów KSKJ1, jak też kodeksu etyki IESBA;
- określenia sposobu przeprowadzania monitoringu bieżącego;
- wyboru kluczowego biegłego rewidenta czy też zlecenia do inspekcji;
- przeprowadzania inspekcji zlecenia;
- dojścia do pierwotnej przyczyny nieprawidłowości;
- monitoringu okresowego, w tym niedopasowanie do działalności firmy audytorskiej (wraz z określeniem kto taki monitoring będzie przeprowadzał).

Szczegółowe omówienie wyników tych kontroli w podziale na poszczególne grupy firm audytorskich znajduje się w opracowaniu [Sprawozdanie z kontroli tematycznych dotyczących dostosowania systemów wewnętrznej kontroli jakości w firmach audytorskich do nowych standardów kontroli jakości](#), zaprezentowanym na stronie internetowej PANA. Publikacja została również zamieszczona w wersji angielskiej na stronie IFIAR.

3.4 MONITORING WYKONANIA ZALECEŃ POKONTROLNYCH

Podczas kontroli planowych weryfikowana była realizacja zaleceń poprzednich kontroli oraz w przypadku braku wykonania tych zaleceń, w pojedynczych przypadkach, wskazywana była konieczność przeprowadzenia postępowania administracyjnego.

W 2023 R. PRZEKAZALIŚMY ŁĄCZNIE FIRMOM AUDYTORSKIM **177** RAPORTÓW Z KONTROLI, W TYM:

35

raportów skierowanych do firm audytorskich badających sprawozdania finansowe JZP

142

raporty skierowane do firm badających sprawozdania nie-JZP

W POWYŻSZYCH RAPORTACH WYDALIŚMY **2904** ZALECEŃ POKONTROLNYCH, Z CZEGO:

888

zaleceń wydanych w odniesieniu do SWKJ

1785

zaleceń wydanych w odniesieniu do procedur badania

Reszta zaleceń dotyczyła zidentyfikowanych w trakcie kontroli uchybień związanych ze zgodnością działalności firmy audytorskiej z Ustawą i Rozporządzeniem UE nr 537/2014, sprawozdaniem z przejrzystości oraz wdrożeniem zaleceń z poprzednich kontroli PANA.

4 POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE WOBEC FIRM AUDYTORSKICH I DOCHODZENIA DYSCYPLINARNE WOBEC BIEGLYCH REWIDENTÓW

Postępowania administracyjne mogą prowadzić do nakładania na firmy audytorskie kar administracyjnych, których celem jest również zapobieganie występowaniu naruszeń w przyszłości. Kara administracyjna musi być proporcjonalna do wagi naruszeń oraz zgodna z innymi ustawowymi dyrektywami wymiaru kary.

Najistotniejszym kryterium wyboru rodzaju kary i jej wymiaru jest waga naruszenia. Ocena wagi naruszenia następuje w kontekście potrzeby ochrony ważnego interesu publicznego, w tym pewności i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, jak również prawidłowości zapewnienia co do stanu majątkowego i finansowego jednostek, w szczególności w odniesieniu do JZP.

Dla wyboru rodzaju i wymiaru kary znaczenie ma także skala naruszeń. Nawet naruszenia mniejszej rangi mogą prowadzić do nałożenia wysokiej kary, jeżeli ich nasilenie (liczba, częstotliwość występowania, czy czas ich trwania) są znaczące. Czasami małe z pozoru naruszenie może mieć istotne konsekwencje. Duża liczba naruszeń, wysoka częstotliwość ich występowania oraz długotrwałość utrzymywania się wskazują na niewłaściwe podejście do wykonywania swoich obowiązków przez firmę audytorską.

Funkcje podobne do kar administracyjnych nakładanych w postępowaniu administracyjnym mają kary dyscyplinarne, które mogą być nakładane na biegłych rewidentów przez sądy powszechne w postępowaniu dyscyplinarnym. Formułując wnioski do sądów o orzeczenie kar dyscyplinarnych Agencja kieruje się podobnymi względami jak w przypadku nakładania kar administracyjnych.

Przy wyborze rodzaju kary administracyjnej lub wnioskowaniu o orzeczenie kary dyscyplinarnej kierujemy się także wpływem naruszeń, których dopuściła się firma audytorska lub biegły rewident na wizerunek firm audytorskich i zaufanie do zawodu biegłego rewidenta. Kwestie te są ważne, ponieważ firmy audytorskie wydają opinie o bardzo istotnym znaczeniu dla obrotu gospodarczego, a biegli rewidenty, powinni cieszyć się nieposzlakowaną opinią i najwyższym zaufaniem społecznym.

Będziemy zmierzać do podniesienia sprawności realizacji procesów związanych z postępowaniami dyscyplinarnymi i administracyjnymi, tak aby skrócić czas działań nadzorczych obejmujących te kontrole i postępowania.

4.1 DZIAŁANIA W ZAKRESIE POSTĘPOWAŃ ADMINISTRACYJNYCH WOBEĆ FIRM AUDYTORSKICH

Zarówno postępowania administracyjne pokontrolne jak i pozostałe postępowania administracyjne były prowadzone w związku z naruszeniami, które zostały wskazane w art. 182 ust. 1 Ustawy.

Postępowania pokontrolne zazwyczaj dotyczą od kilku do kilkunastu naruszeń, których dopuściła się firma audytorska. Sporadycznie zdarza się, że pokontrolne postępowanie administracyjne dotyczy tylko jednego naruszenia. Postępowania pokontrolne charakteryzują się dużym stopniem złożoności związanym z opisanymi w protokołach stanami faktycznymi i prawnymi.

Prowadzone są także postępowania w zakresie naruszeń dotyczących: braku wnoszenia opłat z tytułu nadzoru lub jej rozliczenia, braku składania sprawozdań rocznych lub ich niewłaściwe sporządzenie przez firmy audytorskie, braku sporządzania, publikowania i aktualizowania sprawozdania z przejrzystości oraz poinformowania o jego publikacji.

LICZBA POSTĘPOWAŃ ADMINISTRACYJNYCH PROWADZONYCH W 2023 r. W SPRAWIE NAŁOŻENIA NA FIRMY AUDYTORSKIE KARY ADMINISTRACYJNEJ

271

postępowań administracyjnych prowadzonych przez PANA w 2023 r., w tym:

159

postępowań administracyjnych (pokontrolnych) w zakresie nałożenia kary administracyjnej dot. nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli przeprowadzanych w firmach audytorskich

112

postępowań administracyjnych (pozostałych) w zakresie naruszeń związanych z brakiem wniesienia opłaty z tytułu nadzoru, sprawozdań z przejrzystości, sprawozdawczości dla Agencji, niewłaściwym przekazaniem Agencji akt zleceń

LICZBA DECYZJI

108

decyzji w sprawach dotyczących nałożenia na firmę audytorską kary administracyjnej w pierwszej instancji wydała PANA w 2023 r.

W 2023 r. Agencja wydała 108 decyzji w sprawach dotyczących nałożenia na firmę audytorską kary administracyjnej w pierwszej instancji, w tym 36 w postępowaniach pokontrolnych oraz 72 w pozostałych postępowaniach⁶.

KARY NAŁOŻONE NA FIRMY AUDYTORSKIE W 2023 r. – POSTĘPOWANIA POKONTROLNE

3

kary upomnienia

1

kara skreślenia z listy

26

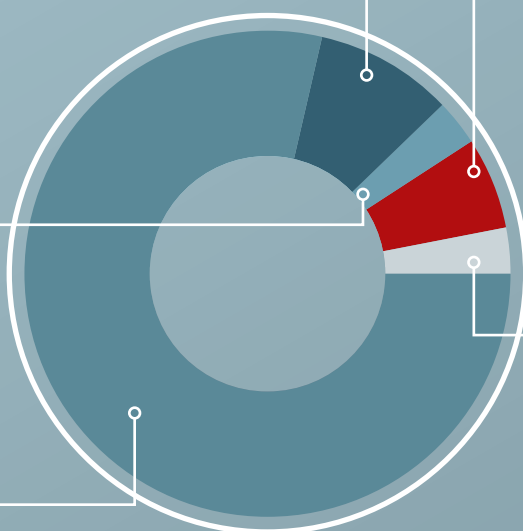
kar pieniężnych

2

kary zakazu przeprowadzania badań na okres jednego roku

1

kara zakazu świadczenia usług objętych standardami wykonywania zawodu na okres trzech lat

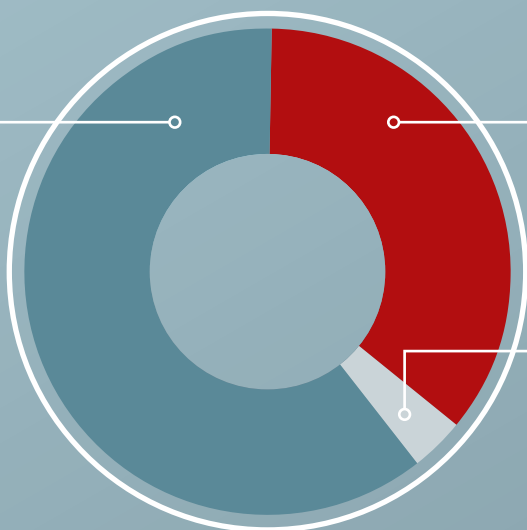
⁶ Więcej o karach <https://pana.gov.pl/wykaz-kar-administracyjnych/>
<https://www.pibr.org.pl/pl/kary>

W 2023 r. w ramach postępowań pokontrolnych Agencja wydała jedną decyzję o odstąpieniu od wymierzenia kary administracyjnej i umorzeniu postępowania w sprawie, a także 2 decyzje o skreśleniu firm audytorskich, które nie poddały się kontroli (art. 61 ust. 1 pkt 3 Ustawy).

KARY NAŁOŻONE NA FIRMY AUDYTORSKIE W 2023 r. – POZOSTAŁE POSTĘPOWANIA

36

kar pieniężnych

21

kar upomnienia

2

kary skreślenia z listy

W 2023 r. Agencja wydała 36 decyzji nakładających kary pieniężne, w tym w 11 decyzjach Agencja nałożyła karę pieniężną oraz dodatkowo określiła wysokość opłaty z tytułu nadzoru (art. 55 ust. 4 Ustawy). Ponadto w 2023 r. w 9 pozostałych postępowaniach Agencja wydała decyzję o umorzeniu postępowania, a w 4 pozostałych postępowaniach określiła wysokość opłaty z tytułu nadzoru.

LICZBA DECYZJI DOTYCZĄCA KAR PIENIĘŻNYCH

62

W 2023 r. PANA wydała w pierwszej instancji 62 decyzje nakładające na firmy audytorskie kary pieniężne o łącznej wartości

21 476 017 zł

PODANIE DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI DECYZJI W 2023 r.

29

W 2023 r. PANA nakazała podanie do publicznej wiadomości w 29 decyzjach administracyjnych.

LICZBA POSTĘPOWAŃ SĄDOWOADMINISTRACYJNYCH Z UDZIAŁEM AGENCJI W 2023 R.

42

postępowania
sądowoadministracyjne

9

postępowania przed
Naczelnym Sądem
Administracyjnym

33

postępowania przed
Wojewódzkim Sądem
Administracyjnym
w Warszawie „WSA”

ORZECZENIA SĄDÓW WYDANE W 2023 R. W POSTĘPOWANIACH SĄDOWOADMINISTRACYJNYCH:

- 3 wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego, w tym 2 wyroki oddalające skargi kasacyjne wniesione przez firmy audytorskie;
- 20 wyroków Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, w tym:
 - 14 wyroków oddalających skargi,
 - 5 wyroków odrzucających skargi.

Orzeczenia te potwierdzają prawidłowe stosowanie prawa przez Agencję.

SZCZEGÓLNA UWAGĘ NALEŻY ZWRÓCIĆ NA TRZY WYROKI:

- **Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 4 października 2023 r. (sygn. VI SA/Wa 3972/23) – dotyczy wykładni i stosowania art. 74 Ustawy:**

Sąd zgadza się z organem, że wydruki z listy rekordów z bazy danych systemu (...) mogą być uznane za potwierdzenie weryfikacji na potrzeby wewnętrzne firmy audytorskiej i nie mogą stanowić wiarygodnych dowodów, że przedmiotowe oświadczenia zostały złożone przez konkretne osoby, gdyż nie są opatrzone stosownymi podpisami. (...) Pomimo, że przepisy Ustawy nie zastrzegają wprost formy takiego oświadczenia, z uwagi na wykładnię systemową i celowościową przepisu należy przyjąć, że powinno mieć ono formę pisemną (papierową lub elektroniczną opatrzoną podpisem elektronicznym).

- **Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 2 sierpnia 2023 r. oddalający skargę odmawiającą wpisu na listę firm audytorskich (VI SA/Wa 8274/22) – dotyczy wykładni art. 57 ust. 4 pkt 2 Ustawy:**

Tym samym prawidłowa jest ocena, że posiadanie nieposzlakowanej opinii, w przypadku skarżącej, jako osoby prawnej, oceniać należy poprzez pryzmat nieposzlakowanej opinii (...) jako osobę w rzeczywistości mającą wpływ na funkcjonowanie firmy audytorskiej. (...) okoliczności związane z toczącym się wobec (...) postępowaniem przygotowawczym, jak i kwalifikacja prawna zarzucanych (...) czynów (...) nasuwają istotne wątpliwości co do przestrzegania przez (...) w dalszej działalności zawodowej (...) obowiązujących norm prawa. (...) Brak przymiotu nieposzlakowanej opinii może mieć bowiem miejsce również w przypadku osoby niekaranej.

- **Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 9 lutego 2023 r. oddalający skargę kasacyjną (II GSK 1413/19)**

(...) zarówno Sąd I instancji, jak i organ słusznie przyjęły, że nie mają usprawiedliwionych podstaw powtarzane wielokrotnie w toku postępowania administracyjnego i sądowoadministracyjnego wywody skarżącej kasacyjnie o braku zasadności prowadzenia postępowania administracyjnego i nałożenia na nią kary pieniężnej jako na firmę audytorską, w sytuacji umorzenia postępowania dyscyplinarnego. (...)

4.2

DZIAŁANIA W ZAKRESIE POSTĘPOWAŃ DYSCYPLINARNYCH WOBEC BIEGŁYCH REWIDENTÓW

Prowadzimy postępowania dyscyplinarne wobec biegłych rewidentów w odniesieniu do przewinień dyscyplinarnych wskazanych w art. 139 ust. 2 Ustawy, za wyjątkiem przewinień odnoszących się do realizacji obowiązków związanych z przynależnością do samorządu zawodowego biegłych rewidentów.

LICZBA POSTĘPOWAŃ DYSCYPLINARNYCH WOBEC BIEGŁYCH REWIDENTÓW PROWADZONYCH PRZEZ AGENCJĘ W 2023 r.

425

prowadzonych dochodzeń dyscyplinarnych
w 2023 r., w tym

197

postępowań wszczętych
w 2023 r.

228

spraw kontynuowanych
z lat poprzednich

LICZBA ZAKOŃCZONYCH POSTĘPOWAŃ DYSCYPLINARNYCH WOBEC BIEGŁYCH REWIDENTÓW PROWADZONYCH PRZEZ AGENCJĘ W 2023 r.

46

zakończonych
postępowań
dyscyplinarnych

27

skierowane
wnioski do sądu
o dobrowolne
poddanie się karze

10

skierowane
wnioski do sądu
o ukaranie

8

umorzone
postępowania

1

połączenia
z innymi
postępowaniami
dyscyplinarnymi

W 2023 r. Agencja skierowała 20 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury.

5 INNE PODJĘTE DZIAŁANIA NADZORCZE

5.1 PROWADZENIE LISTY FIRM AUDYTORSKICH

Lista firm audytorskich prowadzona przez PANA zapewnia również konieczne informacje dla interesariuszy sprawozdań finansowych dotyczące firm audytorskich i współpracujących z nimi biegłych rewidentów, ponieważ pozwala na zweryfikowanie wiarygodności podmiotu dokonującego badania sprawozdania finansowego. Prowadzenie listy firm audytorskich ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego i jego transparentność.

Na 31 grudnia 2023 r. na liście firm audytorskich prowadzonej przez PANA było zarejestrowanych 1230 firm audytorskich.

W 2023 r. do Agencji wpłynęło 897 wniosków od firm audytorskich o aktualizację danych na liście. W porównaniu z 2022 r. liczba wniosków o aktualizację danych na liście zwiększyła się o 19 proc. Zakres zmian na liście firm audytorskich dotyczył głównie danych o biegłych rewidentach, członkostwie w sieci, podmiotach powiązanych oraz wspólnikach i udziałowcach.

W celu poprawy jakości składanych wniosków o aktualizację danych:

- wysyłaliśmy przypomnienia i komunikaty do firm audytorskich w sprawie obowiązku aktualizacji danych;
- opracowaliśmy i udostępniliśmy na naszej stronie internetowej odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania dotyczące formularza aktualizacji danych;
- opracowaliśmy i udostępniliśmy na stronie internetowej Agencji wzorzec uzupełnionego wniosku o zmianę danych z uwzględnieniem różnych form organizacyjno-prawnych firm audytorskich.

W TRAKCIE 2023 r:

46

firm audytorskich zostało wpisanych na listę firm audytorskich,

94

firmy audytorskie zostały skreślone z listy firm audytorskich, w tym:

44

na wniosek

19

poprzez tzw. skreślenie z urzędu

19

z powodu skreślenia biegłego rewidenta z rejestru, który wykonywał zawód w formie prowadzenia działalności we własnym imieniu i na własny rachunek

3

czynnością materialno-techniczną na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 7 Ustawy (kara administracyjna)

8

czynnością materialno-techniczną w związku z ustaniem bytu prawnego

1

czynnością materialno-techniczną na podstawie uchwały podjętej przez KRBR (dotyczy postępowania wszczętego przed grudniem 2019 r.)

- Liczba wpisów w roku 2023 w porównaniu z rokiem 2022 wzrosła o 28 (wzrost o 156 proc.). Wynik wpisów w 2023 r. był najwyższy od początku istnienia PANA.
- Liczba skreśleń w roku 2023 w porównaniu z rokiem 2022 zmalała o 10 proc.

W ramach postępowań o wpis na listę firm audytorskich jednostek audytorskich z państw trzecich, w 2023 r. dwa wnioski zostały pozostawione bez rozpoznania.

Wpisowi na listę firm audytorskich pochodzących z państw trzecich podlega, na swój wniosek, jednostka audytorska pochodząca z państwa trzeciego, która zamierza przeprowadzać lub przeprowadza badanie sprawozdania finansowego jednostki zarejestrowanej w państwie trzecim, której papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym Rzeczypospolitej Polskiej, po spełnieniu warunków wymienionych w Ustawie⁷.

5.2 SYSTEM STREFA

Elektroniczny System Rejestracji i Ewidencji Firm Audytorskich (STREFA) pozwala na:

- prowadzenie listy firm audytorskich;
- składanie przez firmy audytorskie sprawozdań;
- monitorowanie rynku firm audytorskich;
- prowadzenie bazy danych firm audytorskich, w tym informacji uzyskanych od firm audytorskich, w celu zapewnienia prawidłowej aktualizacji listy firm audytorskich;
- monitorowanie obowiązków sprawozdawczych i informacyjnych realizowanych przez firmy audytorskie.

Firmy audytorskie posiadające aktywne konta użytkowników w systemie mają dostęp do:

- aktualizowanego rejestru biegłych rewidentów podczas składania sprawozdań rocznych z tytułu wykonanych usług oraz przygotowywania formularzy dotyczących aktualizacji danych;
- aktualnej listy firm audytorskich oraz danych GUS dotyczących rejestrów CEIDG i KRS podczas przygotowywania wniosków dotyczących aktualizacji danych;
- aktualizowanej zakładki rozliczenia dotyczącej opłaty z tytułu nadzoru w celu weryfikacji wnoszonych wpłat oraz prawidłowego złożenia w systemie STREFA rocznego rozliczenia opłaty;

⁷ art. 205 ust. 1 Ustawy

- prowadzenia komunikacji z PANA drogą elektroniczną;
- złożonych formularzy, w tym do podglądu wygenerowanych formularzy;
- logowania się do systemu STREFA w drodze uwierzytelniania użytkowników systemu STREFA za pośrednictwem konta w STREFIE lub za pomocą usługi login.gov.pl;
- elektronicznego składania wymaganych formularzy sprawozdawczych i informacyjnych opatrzonych podpisem kwalifikowanym lub zaufanym;
- bieżącego monitorowania własnych danych publikowanych na liście firm audytorskich na stronie PANA;
- pobrania urzędowego potwierdzenia odbioru złożonych formularzy i wniosków;
- dokonywania elektronicznie korekt złożonych formularzy i uzupełniania wniosków;
- śledzenia statusu złożonych formularzy i wniosków.

W systemie STREFA w 2023 roku dodaliśmy nowe funkcjonalności, ułatwiające korzystanie z systemu oraz ograniczyliśmy możliwość wystąpienia błędów po stronie firmy audytorskiej:

- rozbudowany został mechanizm importowania do systemu STREFA danych o wpłatach firm audytorskich;
- ułatwiony został transfer dokumentów dołączanych do wniosków w systemie;
- zrealizowana została obsługa doręczeń elektronicznych, których pełne wdrożenie nastąpi w ustawowym terminie;
- poprawione zostały jakość i zakres generowanych w systemie raportów.

Ponadto wszczęliśmy procedurę postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na usługi utrzymania i rozwoju systemu teleinformatycznego STREFA w latach 2024-2026., która zakończyła się wyborem nowego wykonawcy w I kwartale 2024 r.

Podobnie jak w poprzednich latach, wykorzystywaliśmy STREFĘ do przekazywania bieżących informacji oraz wysyłki komunikatów i powiadomień, ułatwiających firmom audytorskim realizację obowiązków sprawozdawczych.

5.3 DZIAŁANIA W ZAKRESIE KRAJOWYCH STANDARDÓW WYKONYWANIA ZAWODU, KRAJOWYCH STANDARDÓW KONTROLI JAKOŚCI I ZASAD ETYKI ZAWODOWEJ BIEGŁYCH REWIDENTÓW

Ustanawianie krajowych standardów wykonywania zawodu, krajowych standardów kontroli jakości i zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów to zadanie ustawowe wykonywane w ramach nadzoru publicznego, które zostało powierzone przez ustawodawcę do realizacji Polskiej Izbie Biegłych Rewidentów. Rolą PANA jest monitorowanie tego zadania w ramach kompetencji nadzorczych. Odbywa się to poprzez zatwierdzanie uchwał organów PIBR przez Radę Agencji.

POLONIZACJA STANDARDÓW I ZASAD ETYKI ZAWODOWEJ BIEGŁYCH REWIDENTÓW

W 2023 roku miała miejsce kontynuacja przyjmowania do polskiego porządku prawnego standardów badania w wersji spolonizowanej, a także ustanowione zostały Zasady etyki zawodowej biegłych rewidentów. Oznacza to, że do postanowień standardów międzynarodowych wydanych przez IAASB i IESBA zostały dodane przez KRBR zapisy uwzględniające specyfikę przepisów obowiązujących w Polsce oraz nałożone dodatkowe obowiązki wynikające z obserwacji i wniosków płynących z kontroli przeprowadzonych przez PANA w zakresie stosowania wcześniej ustanowionych standardów.

W ramach konsultacji oraz roboczych spotkań z przedstawicielami KRBR wymienialiśmy poglądy oraz zgłaszaliśmy uwagi w sprawie brzmienia projektów standardów i Zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów oraz kierunku ich polonizacji.

W 2023 roku został ustanowiony KSB 600 (Zmieniony) „Szczególne rozważania – Badania sprawozdań finansowych grupy (w tym praca audytorów części składowych grupy)” oraz przyjęte Zasady etyki zawodowej biegłych rewidentów. Ponadto dokonano zmian w ponad dwudziestu krajowych standardach wykonywania zawodu oraz innych dokumentach wynikających z wprowadzonych nowych standardów zarządzania jakością, tj. KSKJ 1, KSKJ 2 oraz KSB 220 (Z).

Rada Agencji przed podjęciem decyzji o zatwierdzeniu uchwał KRBR ustanawiających KSB 600 (Z) oraz Zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów zgłosiła zastrzeżenia dotyczące nieuwzględnienia przez KRBR w tych regulacjach przepisów polskiego prawa oraz obowiązków, które wynikają z wniosków płynących z kontroli przeprowadzonych przez PANA.

Krajowy Standard Badania 600 (Zmieniony) w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Badania (PL) 600 (Zmienionego) został przyjęty 17 października 2023 roku. Standard zawiera nowe i zmienione wymagania oraz materiały objaśniające, które dostosowują go do niedawno zmienionych standardów, takich jak Krajowy Standard Kontroli Jakości 1, Krajowy Standard Badania 220 (Zmieniony) oraz Krajowy Standard Badania 315 (Zmieniony w 2022 r.). Nowe i zmienione wymagania wzmacniają obowiązki audytora związane z zawodowym sceptycyzmem, planowaniem i przeprowadzaniem audytu grupowego, dwustronną komunikację pomiędzy biegłym rewidentem grupy a biegłym rewidentem części grupy, a także dotyczą dokumentacji.

Zgodnie z postanowieniami uchwały KRBR nr 105/4/2023 Krajowy Standard Badania 600 (Zmieniony) ma zastosowanie do wykonywania usług badania skonsolidowanych sprawozdań finansowych za okresy sprawozdawcze rozpoczynające się 1 stycznia 2025 r. lub później, z możliwością jego wcześniejszego stosowania.

Uchwała KRBR wprowadziła możliwość stosowania w okresie przejściowym dotychczasowego Krajowego Standardu Badania 600, ale od 1 stycznia 2026 r. stosowany może być wyłącznie Krajowy Standard Badania 600 (Z), niezależnie od tego, jakiego okresu sprawozdawczego dotyczy badane skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Zasady etyki zawodowej biegłych rewidentów zostały przyjęte przez KRBR w grudniu 2023 r. Podstawą do ich opracowania był „Podręcznik Międzynarodowego kodeksu etyki zawodowych księgowych (w tym Międzynarodowych standardów niezależności)” wprowadzony przez IESBA. Zasady etyki zawodowej biegłych rewidentów mają zastosowanie do wykonywania czynności, dla których warunki zlecenia zostały uzgodnione 1 lipca 2024 r. lub później, z możliwością ich wcześniejszego stosowania. Do czynności, dla których warunki zlecenia zostały uzgodnione przed 1 lipca 2024 r. stosuje się dotychczasowe Zasady etyki zawodowej biegłych rewidentów, stanowiące załączniki do uchwały nr 3431/52a/2019 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów oraz załącznik do uchwały nr 1760/27a/2021 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 6 sierpnia 2021 r. w sprawie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów. Wskazać należy, że okres pełnienia roli partnera odpowiedzialnego za badanie ustawowe tej samej jednostki niebędącej jednostką zainteresowania publicznego, o którym mowa w postanowieniu R540.1--3 Zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów, liczony jest od pierwszego roku obrotowego badanej jednostki, rozpoczynającego się po dniu wejścia w życie tych Zasad.

W ZAKRESIE ZATWIERDZANIA UCHWAŁ KRBR DOTYCZĄCYCH PRZYJMOWANIA KRAJOWYCH STANDARDÓW WYKONYWANIA ZAWODU, KRAJOWYCH STANDARDÓW KONTROLI JAKOŚCI I ZASAD ETYKI ZAWODOWEJ BIEGŁYCH REWIDENTÓW RADA PANA PODJĘŁA W 2023 R. NASTĘPUJĄCE UCHWAŁY:

- uchwała nr 23/II/2023 z 11 lipca 2023 r. w sprawie przedstawienia zastrzeżeń do uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 2732/50a/2023 z dnia 5 maja 2023 r. w sprawie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów;
- uchwała nr 24/II/2023 z 11 lipca 2023 r. w sprawie przedstawienia zastrzeżeń do uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 2806/51a/2023 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Standardu Badania 600 (Zmienionego);
- uchwała nr 25/II/2023 z 11 lipca 2023 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 2731/50a/2023 z dnia 5 maja 2023 r. w przedmiocie przyjęcia zmian w uchwale w sprawie krajowych standardów badania oraz innych dokumentów, a także w uchwale w sprawie krajowych standardów przeglądu, krajowych standardów usług atestacyjnych innych niż badanie i przegląd oraz krajowych standardów usług pokrewnych;
- uchwała nr 40/II/2023 z 17 października 2023 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 105/4/2023 z dnia 18 września 2023 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Standardu Badania 600 (Zmienionego);
- uchwała nr 47/II/2023 r. z 19 grudnia 2023 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 207/7a/2023 z dnia 17 grudnia 2023 r. w sprawie ustanowienia zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów.

- uchwała nr 49/II/2023 z 28 grudnia 2023 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 240/8a/2023 z dnia 22 grudnia 2023 r. w przedmiocie zmiany uchwały w sprawie ustanowienia zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów.

5.4 DZIAŁANIA W ZAKRESIE OBLIGATORYJNEGO DOSKONALENIA ZAWODOWEGO BIEGŁYCH REWIDENTÓW

Realizacja obowiązku szkoleniowego przez biegłych rewidentów:

- to bieżąca aktualizacja wiedzy w obszarach rachunkowości i rewizji finansowej, standardów wykonywania zawodu oraz zmian w przepisach prawa;
- polega również na dostarczeniu informacji o nowych zjawiskach zachodzących w gospodarce;
- przyczynia się do podniesienia jakości usług świadczonych przez biegłych rewidentów, co wpływa na stabilność obrotu gospodarczego.

Priorytety PANA w ramach sprawowanego nadzoru nad PIBR w obszarze obligatoryjnego doskonalenia zawodowego biegłych rewidentów skoncentrowane były w 2023 r. na:

- aktualizacji zakresu merytorycznego tematów ze szczególnym uwzględnieniem nowych czynników ryzyka w aspektach związanych z kontynuacją działalności czy wzrostem ryzyka oszustwa;
- poszerzeniu tematyki ODZ o zagadnienia związane z nowymi standardami zarządzania jakością, w szczególności dotyczące:
 - specyfiki krajowej;
 - koncentracji na praktycznych aspektach systemu wewnętrznej kontroli jakości;
 - ciągłego doskonalenia systemu wewnętrznej kontroli jakości;
 - wsparcia małych i średnich firm audytorskich.

W ZAKRESIE ZATWIERDZANIA UCHWAŁ KRBR DOT. OBLIGATORYJNEGO DOSKONALENIA ZAWODOWEGO BIEGŁYCH REWIDENTÓW RADA PANA PODJĘŁA W 2023 r. NASTĘPUJĄCE UCHWAŁY:

- uchwała nr 14/II/2023 z 16 maja 2023 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 2715/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany zakresu tematycznego obligatoryjnego doskonalenia zawodowego dla biegłych rewidentów w 2023 roku;
- uchwała nr 27/II/2023 z 11 lipca 2023 r. w sprawie zatwierdzenia uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 2804/51/2023 z dnia 23 maja 2023 r. w sprawie zakresu tematycznego obligatoryjnego doskonalenia zawodowego dla biegłych rewidentów w 2024 roku.

5.5 DZIAŁANIA W ZAKRESIE UCHWAŁ KRBR

W 2023 r. analizowaliśmy uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów w zakresie wpisów i skreśleń biegłych rewidentów oraz weryfikowaliśmy dokumentację stanowiącą podstawę podjęcia przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów uchwał dotyczących wpisu biegłych rewidentów do rejestru.

84

zweryfikowane
akta dokumentacji
dotyczące wpisu
do rejestru biegłych
rewidentów

254

przeanalizowane
uchwały w sprawie
skreślenia
z rejestru biegłych
rewidentów

W ZAKRESIE REJESTRACJI I OBOWIĄZKÓW INFORMACYJNYCH BIEGŁYCH REWIDENTÓW RADA PANA W 2023 R. PRZEPROWADZIŁA OCENĘ, CZY NIEPODLEGAJĄCE ZATWIERDZENIU UCHWAŁY NARUSZAJĄ PRZEPISY PRAWA.

Ocena nie wykazała podstaw do zaskarżenia do sądu administracyjnego w odniesieniu do uchwał KRBR:

- nr 2719/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w sprawie przyjęcia wzoru zawiadomienia o podjęciu i formie wykonywania zawodu przez biegłego rewidenta oraz o powiązaniu biegłego rewidenta z firmą audytorską;
- nr 2720/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w sprawie przyjęcia wzoru formularza zawiadomienia o niewykonywaniu zawodu przez biegłego rewidenta;
- nr 2721/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w przedmiocie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia procedury wpisu do rejestru biegłych rewidentów.

W ZAKRESIE POSTĘPOWANIA KWALIFIKACYJNEGO DLA KANDYDATÓW NA BIEGŁYCH REWIDENTÓW RADA PANA W 2023 R.

- **zatwierdziła uchwały KRBR:**
 - nr 2547/47/2023 z dnia 24 stycznia 2023 r. w sprawie terminów przeprowadzania egzaminów z wiedzy dla kandydatów na biegłych rewidentów;
 - nr 2716/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w sprawie wysokości opłaty za wnioski, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. b tiret drugie oraz art. 15 ust. 1-3 i 5 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz.U. z 2022 r. poz. 1302, z późn. zm.);
 - nr 2717/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w przedmiocie zmiany uchwały w sprawie wysokości opłat za poszczególne egzaminy;

- nr 2718/49a/2023 z dnia 12 kwietnia 2023 r. w przedmiocie zmiany uchwały w sprawie wysokości opłat za poszczególne egzaminy.
- podjęła uchwałę nr 17/II/2023 z dnia 16 maja 2023 r. w sprawie zwrócenia się do Krajowej Rady Biegłych Rewidentów o podjęcie uchwały ustalającej treść materiałów szkoleniowych dla kandydatów na biegłych rewidentów

W ZAKRESIE UCHWAŁ ZJAZDOWYCH RADA PANA W 2023 r. PRZEPROWADZIŁA OCENĘ, CZY NIEPODLEGAJĄCE ZATWIERDZENIU UCHWAŁY NARUSZAJĄ PRZEPISY PRAWA.

Ocena nie wykazała podstaw do zaskarżenia do sądu administracyjnego w odniesieniu do uchwał X Krajowego Zjazdu Biegłych Rewidentów, który odbył się w dniach 12-14 czerwca 2023 r. (w sprawie regulaminu obrad, rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdań z działalności organów Polskiej Izby Biegłych Rewidentów w kadencji 2019-2023, udzielenia absolutorium osobom wchodzącym w składy organów Polskiej Izby Biegłych Rewidentów w kadencji 2019-2023, w sprawie określenia liczby członków organów Polskiej Izby Biegłych Rewidentów oraz liczby zastępców Krajowego Rzecznika Dyscyplinarnego, programu działania Polskiej Izby Biegłych Rewidentów w latach 2023-2027).

6 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA PANA

relacje dwustronne z zagranicznymi organami nadzoru publicznego

członkostwo w KEONA

członkostwo w IFIAR

Jesteśmy członkiem **Międzynarodowego Forum Niezależnych Regulatorów Audytu (The International Forum of Independent Audit Regulators, IFIAR)** od kwietnia 2020 roku. W 2023 r.:

- nasi przedstawiciele uczestniczyli w dorocznym posiedzeniu plenarnym IFIAR, warsztatach dla kontrolerów i warsztatach dotyczących dochodzeń, a także w spotkaniach z przedstawicielami sześciu największych światowych sieci firm audytorskich;
- na stronie internetowej IFIAR były publikowane nasze materiały dotyczące badań sprawozdań finansowych oraz nadzoru audytowego w Polsce;
- dołączyliśmy do grupy roboczej ds. inwestorów i innych interesariuszy IFIAR.

Współpraca w ramach IFIAR ma na celu wymianę doświadczeń i informacji dotyczących rynku audytu oraz działalności nadzorczej.

Aktywnie angażujemy się w prace podgrup **Komitetu Europejskich Organów Nadzoru Audytowego (KEONA)**.

W 2023 r.:

- nasi przedstawiciele brali udział w pracach wszystkich stałych podgrup (tj. podgrupy ds. dochodzeń, podgrupy ds. monitorowania rynku, podgrupy ds. kontroli, podgrupy ds. międzynarodowych standardów badania i podgrupy ds. ekwiwalencji i adekwatności) oraz zespołu roboczego powołanego w związku ze zbliżającym się w kilkuletniej perspektywie obowiązkiem objęcia nadzorem publicznym usług związanych z atestacją w zakresie raportowania zrównoważonego rozwoju;
- Marcin Pęksyk z Departamentu Kontroli PANA został wybrany jako obserwator KEONA w EFRAG;
- uczestniczyliśmy w posiedzeniach plenarnych KEONA w Brukseli, w posiedzeniach podgrup standardów i kontroli KEONA w Brukseli oraz w posiedzeniu podgrupy ds. dochodzeń w Wiedniu.

W dniach 3 i 4 października 2023 roku w Warszawie zorganizowaliśmy wspólnie z Centrum ds. Reformy Raportowania Finansowego Banku Światowego spotkanie pt. "Dobre praktyki w nadzorze audytowym oraz egzekwowaniu przepisów: Obserwacje Polskiej Agencji Nadzoru Audytowego".

W trakcie spotkania nasi przedstawiciele podzielili się doświadczeniami z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za nadzór nad rynkiem audytorskim w krajach Bałkanów Zachodnich w ramach programu Banku Światowego. Uczestnikami było kilkudziesięciu gości z zagranicy. Poza licznymi sesjami z udziałem ekspertów PANA odbyły się dwie sesje tematyczne z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Finansów oraz Polskiej Izby Biegłych Rewidentów.

Spotkanie miało charakter edukacyjny, było bezpłatne i odbyło się w ramach finansowanego ze środków Unii Europejskiej Programu Reform Rachunkowości i Instytucjonalnego Wzmocnienia Małych i Średnich Przedsiębiorstw – Droga do Europy (Road to Europe – Program of Accounting Reform and Institutional Strengthening for Small and Medium Enterprises – REPARIS for SMEs), który ma wspierać reformy strukturalne w krajach Bałkanów Zachodnich (Albania, Bośnia i Hercegowina, Kosowo, Czarnogóra, Macedonia Północna i Serbia).

AKTYWNOŚĆ PANA W PODGRUPACH KEONA W 2023 r.

1 PODGRUPA DS. DOCHODZEŃ

Od 2021 roku funkcję przewodniczącej podgrupy KEONA ds. dochodzeń pełni wybrana na okres 4-letniej kadencji Agnieszka Koprowska z Departamentu Postępowań Dyscyplinarnych, Administracyjnych oraz Obsługi Prawnej PANA. Przewodnictwo podgrupy pozwala na bardziej bezpośredni wkład w pracę KEONA, a także na wymianę doświadczeń (związanych m.in. z dochodzeniami i nakładanymi sankcjami).

W maju 2023 roku w Wiedniu zorganizowane zostało kolejne bezpośrednie spotkanie członków podgrupy ds. dochodzeń. Było ono okazją do wymiany wiedzy na temat funkcjonowania systemów nadzoru, a także do przeprowadzenia warsztatów dotyczących wyzwań w zakresie dochodzeń, z którymi mierzą się poszczególne nadzory.

- We współpracy z nadzorami z Finlandii, Irlandii, Malty i Włoch, w grudniu 2023 roku został zorganizowany webinar pt. „Skuteczne stosowanie sankcji”. Wzięło w nim udział ok. 60 przedstawicieli z organów nadzoru audytowego spośród członków KEONA.
- Grupa m.in. zbiera i agreguje dane o nałożonych karach w poszczególnych państwach członkowskich UE w celu publikacji przez KEONA. Najnowszy raport przygotowany przez grupę w 2023 roku został przyjęty na posiedzeniu plenarnym KEONA w czerwcu 2023 roku.

2 PODGRUPA DS. MONITOROWANIA RYNKU

- Prace nad sporządzeniem wspólnego raportu dot. monitorowania rynku na poziomie Unii Europejskiej.
- Prace, których celem jest udoskonalenie metodyki i wskaźników używanych na potrzeby przygotowania sprawozdań krajowych. Wspólna metodyka i wskaźniki umożliwią łatwiejsze porównanie przekazanych danych z państw członkowskich UE oraz ich zagregowanie na poziomie UE.

3 PODGRUPA DS. KONTROLI

- Organizacja szkoleń online i szkolenia stacjonarnego w Brukseli, w których uczestniczyli eksperci i kontrolerzy PANA.
- Wymiana wiedzy w zakresie metodologii i doświadczeń z przeprowadzanych kontroli w celu porównania skali identyfikowanych nieprawidłowości.

4 PODGRUPA DS. MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW BADANIA

- Analiza projektów zmian w standardach międzynarodowych i opracowanie odpowiedzi na dokumenty konsultacyjne IAASB i IESBA w sprawie:
 - opracowywanego nowego standardu ISSA 5000, dotyczącego wymogów ogólnych dla zleceń atestacyjnych dotyczących sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju;
 - projektu zmian standardu MSB 570 „Kontynuacja działalności”;
 - proponowanej strategii i planu pracy rady IESBA w latach 2024-2027;
 - projektu międzynarodowego standardu badania dotyczącego badania skonsolidowanych sprawozdań finansowych mniej złożonych jednostek (skrót „MSB dla MZJ”);
 - opracowywanego nowego standardu MSB 500 (zmienionego) „Dokumentacja badania”;
 - proponowanej strategii i planu pracy rady IAASB w latach 2024-2027.
- Prowadzenie dialogu z przedstawicielami rad IAASB i IESBA, ustanawiającymi międzynarodowe standardy wykonywania usług i kodeks etyki biegłych rewidentów.

5 PODGRUPA DS. EKWIWALENCJI I ADEKWATNOŚCI

- Analiza jednostek audytorskich z państw trzecich zarejestrowanych w kilku państwach członkowskich.
- Śledzenie zmian wprowadzanych na rynku badania sprawozdań finansowych w Wielkiej Brytanii po opuszczeniu przez nią UE w kontekście ich konsekwencji dla państw członkowskich.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ ZWIĄZANEJ ZE STANOWIENIEM I STOSOWANIEM PRAWA

<p>CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive)⁸</p>	<p>Monitorowaliśmy na szczęblu KEONA działania związane z nową dyrektywą ws. sprawozdawczości przedsiębiorstw na temat zrównoważonego rozwoju⁹. Nasi przedstawiciele uczestniczyli w pracach trzech grup zajmujących się tą tematyką na szczęblu krajowym, dzieląc się wiedzą uzyskaną na forum KEONA. Dyrektywa CSRD powinna być wdrożona do polskiego prawa do 6 lipca 2024 r.</p>
<p>ESAP (European Single Access Point)</p>	<p>Zgłosiliśmy uwagi do projektu rozporządzenia dotyczącego utworzenia europejskiego pojedynczego punktu dostępu zapewniającego scentralizowany dostęp do publicznie dostępnych informacji istotnych dla usług finansowych, rynków kapitałowych i zrównoważonego rozwoju. W ramach konsultacji przedstawiano motywy dot. nieuwzględniania w projektowanych etapach wdrożeniowych ESAP regulacji rynku biegłych rewidentów i firm audytorskich na kolejnych etapach wdrażania uruchomionego systemu.</p>
<p>ESRS (European Sustainability Reporting Standards)¹⁰</p>	<p>Wzięliśmy udział w konsultacjach dotyczących unijnych standardów raportowania zagadnień zrównoważonego rozwoju. 22 grudnia 2023 r. w Dzienniku Urzędowym UE zostało opublikowane rozporządzenie delegowane KE przyjmujące Europejskie Standardy Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS). Weszło ono w życie trzy dni po opublikowaniu i jest stosowane bezpośrednio. Rozporządzenie zawiera pierwszy zestaw ESRS (tzw. pełnych), który został przyjęty przez Komisję Europejską 31 lipca 2023 r. Ma on zastosowanie do wszystkich jednostek niezależnie od sektora.</p>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>

⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1711542688906&uri=CELEX%3A32022L2464>

¹⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772

7 DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA I EDUKACYJNA

7.1 SPRAWOZDANIE Z MONITOROWANIA RYNKU

Przygotowaliśmy i opublikowaliśmy [Sprawozdanie PANA z monitorowania rynku usług świadczonych przez biegłych rewidentów i firmy audytorskie za 2022 rok.](#)¹¹

Sprawozdania z monitorowania rynku stanowią cenne źródło informacji o rynku usług świadczonych przez biegłych rewidentów i firmy audytorskie.

Sprawozdanie opiera się na metodyce i wskaźnikach wypracowanych wspólnie z innymi europejskimi organami nadzoru w ramach KEONA, dzięki czemu dane są porównywalne na poziomie UE i w razie potrzeby możliwe do zagregowania przez Komisję Europejską.

Przedstawione w dokumencie dane nie dotyczą wyłącznie badań ustawowych sprawozdań finansowych jednostek zainteresowania publicznego, dalej JZP, lecz pokazują rynek w szerszym zakresie usług świadczonych przez biegłych rewidentów i firmy audytorskie.

Sprawozdanie z monitorowania rynku usług świadczonych przez biegłych rewidentów i firmy audytorskie za 2022 rok było czwartym tego rodzaju dokumentem. Wcześniejsze sprawozdania z monitorowania krajowego rynku usług świadczonych przez biegłych rewidentów i firmy audytorskie oraz działalności komitetów audytu były publikowane co trzy lata. Miało to miejsce w 2016, 2019 i 2022 roku (dotyczyły one odpowiednio lat: 2015, 2018 i 2021).

7.2 SPOTKANIA Z FIRMAMI AUDYTORSKIMI

W 2023 roku zorganizowaliśmy trzy spotkania grupowe z przedstawicielami firm audytorskich:

DATA	ADRESACI SPOTKANIA	LICZBA UCZESTNIKÓW
25 maja 2023 r.	Wszystkie firmy audytorskie	287 uczestników
14 listopada 2023 r.	Wszystkie firmy audytorskie	302 uczestników
7 grudnia 2023 r.	Firmy audytorskie, które przeprowadzają badania ustawowe JZP	69 uczestników

W ramach tych spotkań przedstawiliśmy informacje na temat naszych bieżących i planowanych działań, wyzwań oraz barier ograniczających prawidłowe funkcjonowanie rynku. Odpowiadaliśmy również na pytania zadawane przez firmy audytorskie. Spotkania z firmami audytorskimi są również okazją do zbierania informacji oraz poznania punktu widzenia firm audytorskich na jakość rynku i jego rozwój.

¹¹ Zgodnie z wymogiem art. 27 Rozporządzenia UE nr 537/2014, który wymaga, aby właściwe organy w państwach członkowskich UE sporządzały, przynajmniej co trzy lata sprawozdanie z monitorowania rynku i przedkładały to sprawozdanie do KEONA, EUNGIPW, EUNB, EUNUIPPE i KE.

W 2023 roku miały również miejsce liczne indywidualne spotkania w ramach dopuszczalnej prawem formuły roboczego dialogu organu nadzoru publicznego z uczestnikami rynku, w tym z kierownictwem największych firm audytorskich badających sprawozdania finansowe jednostek zainteresowania publicznego.

7.3 KONFERENCJE I WYDARZENIA

Konferencja „Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego – odpowiedzialność instytucji, odpowiedzialność biznesu” (21 czerwca 2023 r.)

Zorganizowaliśmy konferencję „Bezpieczeństwo obrotu gospodarczego: odpowiedzialność instytucji, odpowiedzialność biznesu”. Konferencja odbywająca się stacjonarnie w siedzibie Polskiej Agencji Prasowej była transmitowana na żywo w serwisie YouTube.

W trakcie konferencji odbyły się panele dyskusyjne:

- Panel I: Instytucje, gatekeeperzy i ich rola w zapewnianiu bezpieczeństwa obrotu gospodarczego;
- Panel II: Czy biznes musi być etyczny? Etyka biznesu a relacje społeczne;
- Panel III: Świadomość społeczna. Jak przeciwdziałać przestępczości finansowej.

Panelistami byli menedżerowie instytucji publicznych i prywatnych, wykładowcy akademicki, uznani eksperci z zakresu sprawozdawczości finansowej oraz liderzy opinii.

Filmy z konferencji mają w serwisie [YouTube](#) blisko 20 tys. wyświetleń.

Pełna relacja z konferencji i wnioski, które wysnuto w jej trakcie ukazały się w [Roczniku audytu i rachunkowości](#).

Panel „Ład korporacyjny a przeciwdziałanie przestępczości finansowej” w ramach XXXII Forum Ekonomicznego w Karpaczu (5 września 2023 r.)

Udział w dyskusji wzięli Marcin Obroniecki (prezes PANA), prof. Waldemar Rogowski (kierownik Zakładu Zarządzania Ryzykiem Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie i główny analityk Grupy BIK) oraz Vincenzo Dell’Osso (managing associate we włoskiej firmie consultingowej BonelliErede).

Wnioski z debaty:

- ładu korporacyjny stanowi fundament efektywnego biznesu;
- edukacja menedżerów w zakresie stosowania ładu korporacyjnego ma ważne znaczenie;
- stosowanie ładu korporacyjnego jest korzystne dla odpowiedniego funkcjonowania procesów w przedsiębiorstwie.

Przedstawiciele PANA brali również udział w konferencjach i wydarzeniach organizowanych przez inne instytucje:

- II Kongres ESG – Liderzy zrównoważonego rozwoju na rzecz ekosystemu ESG;
- Okrągły Stół Warsaw Enterprise Institute na temat raportowania niefinansowego;
- Forum Finansowania Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorców 2023;
- 70. Ogólnopolski Zjazd Katedr Rachunkowości;
- XXIV Doroczna konferencja Audytingu.

7.4 SPOTKANIA EDUKACYJNE ZORGANIZOWANE PRZEZ PANA

5 października 2023 r. 7 listopada 2023 r. 5 grudnia 2023 r.	Spotkania online z kandydatami na biegłych rewidentów „Proces badania sprawozdania finansowego widziany okiem nadzoru”	Adresatem wydarzeń byli kandydaci na biegłych rewidentów zarejestrowani w bazie Komisji Egzaminacyjnej PIBR, osoby będące w trakcie aplikacji oraz wszyscy, którzy rozważają uzyskanie uprawnień biegłego rewidenta. Spotkania gromadziły średnio 300 uczestników.
28 listopada 2023 r.	Webinar we współpracy z Giełdą Papierów Wartościowych w Warszawie „Manipulacje i nadużycia w sprawozdaniach finansowych. Z doświadczenia biegłych rewidentów”	Adresatem spotkania byli inwestorzy indywidualni i wszystkie osoby zainteresowane sprawozdawczością i informacją finansową.
20 grudnia 2023 r.	Webinar dla firm audytorskich dotyczący monitoringu rocznego Systemu Wewnętrznej Kontroli Jakości	Celem spotkania było przypomnienie o wymogach związanych z obowiązkiem dokonania oceny systemu wewnętrznej kontroli jakości.

7.5 ROCZNIK AUDYTU I RACHUNKOWOŚCI

„Rocznik Audytu i Rachunkowości” (“the Annual Journal of Audit and Accounting”) to czasopismo naukowe, którego misją jest prezentowanie wiedzy z zakresu ekonomii, finansów, zarządzania oraz prawa.

Misją Rocznika Audytu i Rachunkowości jest stwarzanie możliwości do przekazywania specjalistycznej wiedzy do środowisk zawodowych i naukowych.

W pierwszym numerze „Rocznika Audytu i Rachunkowości” (2023) znalazło się siedem zróżnicowanych artykułów o charakterze naukowym lub popularnonaukowym oraz cztery teksty z gatunku recenzji, rekomendacji, résumé bądź relacji.

„Rocznik Audytu i Rachunkowości” publikowany jest w trybie open access, zarówno w wersji polsko-, jak i anglojęzycznej.

Strona www czasopisma: <https://pana.gov.pl/czasopismo/>

Zgodnie z zapisami w Ustawie będziemy podejmować dalsze prace w celu wypracowania jak najbardziej efektywnych działań edukacyjnych w zakresie funkcjonowania rynku biegłych rewidentów i firm audytorskich.

8 GOSPODARKA FINANSOWA

Zgodnie z Ustawą Agencja prowadzi samodzielną gospodarkę finansową. Jej działalność nie jest finansowana z budżetu państwa, a głównie z opłat z tytułu nadzoru wnoszonych przez nadzorowane przez nas firmy audytorskie. Zadania Agencji realizowane są z wykorzystaniem posiadanych przez nią zasobów finansowych, których granica wyznaczona jest przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, poprzez zatwierdzenie planu finansowego Agencji.

8.1 PRZYCHODY I KOSZTY

**PRZYCHODY AGENCJI Z POSZCZEGÓLNYCH ŹRÓDEŁ¹²
PRZEDSTAWIONE SĄ W PONIŻSZEJ TABELI:**

PRZYCHODY PANA W 2023 ROKU (W TYS.)¹³	
Opłaty z tytułu nadzoru	29 882
Opłaty za rozpatrzenie wniosku o wpis na listę firm audytorskich	284
Przychody z odsetek naliczonych od wolnych środków przekazanych w depozyt zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych i na rachunkach bankowych	1 623
Przychody z odsetek naliczonych w związku z nieterminowym regulowaniem opłaty z tytułu nadzoru	66
Pozostałe przychody nie ujęte powyżej	90
Suma przychodów	31 945

¹² art. 95b Ustawy

¹³ Dane na dzień 19.04.2024

KOSZTY ZA 2023 R. (W TYS.)

Amortyzacja	489
Zużycie materiałów i energii	140
Usługi obce, w tym koszty utrzymania biura	2 098
Wynagrodzenia w tym:	19 409
• osobowe	19 053
• bezosobowe (kontrolerów, ekspertów zatrudnionych na podstawie umów cywilno-prawnych)	166
• członków Rady	190
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	455
Ubezpieczenia społeczne	3 581
Podatki i opłaty	3
Pozostałe koszty rodzajowe, w tym:	577
• składka członkowska do IFIAR	44
Środki przekazane na rzecz PIBR	3 035
Suma kosztów	29 787

Podstawowe źródło przychodów Polskiej Agencji Nadzoru Audytowego stanowią opłaty z tytułu nadzoru, które w 2023 r. kształtowały się na poziomie 29 882 tys. zł.

Suma kosztów realizacji zadań Agencji oraz kosztów realizacji zadań PIBR, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 i pkt 3 lit. a Ustawy, stanowi kwotę kosztów nadzoru publicznego sprawowanego przez Agencję, ujętą w planie finansowym Agencji na 2023 r.

Koszty nadzoru w 2023 r. wyniosły 29 787 tys. zł, w tym koszty funkcjonowania Agencji wyniosły 26 752 tys. zł, a koszty niektórych zadań związanych z nadzorem realizowanych przez PIBR – 3035 tys. zł.

8.2 ROZLICZENIE KWOTY PRZEKAZANEJ PIBR PRZEZ AGENCJĘ

W 2023 r. na pokrycie kosztów niektórych zadań realizowanych przez PIBR w ramach nadzoru publicznego w związku z art. 55a Ustawy, została zaplanowana kwota 3 035 tys. zł, stanowiąca 10 proc. prognozowanych kosztów realizacji zadań Agencji, ujętych w jej planie finansowym na rok 2023.

Agencja przekazała na rachunek bankowy PIBR w 2023 r. 3035 tys. zł.

PIBR przedłożyła roczne rozliczenie ww. kwoty. Rozliczenie to zostało sporządzone według wzoru stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 lutego 2020 r. w sprawie kwoty przekazywanej przez Polską Agencję Nadzoru Audytowego

na pokrycie kosztów niektórych zadań realizowanych przez Polską Izbę Biegłych Rewidentów (Dz.U. poz. 311) i przedstawione w poniższej tabeli.

W rocznym rozliczeniu PIBR wykazała koszty rzeczywiste poniesione w 2023 r. na poziomie wyższym niż środki przekazane przez Agencję (o 12 tys. zł).

ROZLICZENIE KWOTY PRZEKAZANEJ PRZEZ AGENCJĘ PIBR

LP.	WYSZCZEGÓLNIENIE ZADAŃ PIBR W RAMACH NADZORU PUBLICZNEGO	Wysokość kosztów prognozowanych do poniesienia w 2023 r. (w tys. zł).	Wysokość kosztów rzeczywiste poniesionych w 2023 r. (w tys. zł). ¹⁴	Wykonanie kosztów za 2023 r. w stosunku do prognozowanych na cały rok (w proc.)
1	Koszty realizacji zadań PIBR, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 Ustawy obejmują:	1748	1704	97,5
	a) koszty bezpośrednie tłumaczenia międzynarodowych standardów badania, międzynarodowych standardów usług atestacyjnych innych niż badanie, międzynarodowych standardów usług pokrewnych, międzynarodowych standardów kontroli jakości oraz międzynarodowych standardów dotyczących zasad etyki zawodowej	168	89	53,0
	b) koszty bezpośrednie opracowania krajowych standardów wykonywania zawodu, krajowych standardów kontroli jakości oraz zasad etyki zawodowej	767	849	110,7
	c) koszty bezpośrednie zatwierdzania przez KRBR krajowych standardów wykonywania zawodu, krajowych standardów kontroli jakości oraz zasad etyki zawodowej	60	65	108,3
	d) inne koszty bezpośrednie związane z realizacją zadań, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 Ustawy	492	417	84,8
	e) koszty pośrednie związane z realizacją zadań, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 2 Ustawy	261	284	108,8
	Łącznie (suma kosztów z lit. a-e)	1748	1704	97,5

¹⁴ Rzeczywiście poniesione koszty w 2023 r. wykazane w tabeli dotyczącej rozliczenia kwoty przekazanej przez PANA dla PIBR, z uwagi na brak odpowiedniej informacji ze strony PIBR, nie zostały zweryfikowane na dzień opracowywania Sprawozdania z działalności Agencji za 2023 r.

	Koszty realizacji zadań PIBR, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. a Ustawy obejmują:	1287	1343	104,4
2	a) koszty bezpośrednie kontroli wypełnienia przez biegłych rewidentów obowiązków z zakresu ODZ	206	261	126,7
	b) koszty bezpośrednie prowadzenia postępowań dyscyplinarnych dotyczących naruszeń obowiązków z zakresu ODZ	848	855	100,8
	c) inne koszty bezpośrednie związane z realizacją zadań, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. a Ustawy	40	4	10,0
	d) koszty pośrednie związane z realizacją zadań, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 3 lit. a Ustawy	193	223	115,5
	Łącznie (suma kosztów z lit. a-d)	1287	1343	104,4
3	Łącznie (suma kosztów z poz. 1 i 2)	3035	3047	100,4
4	Kwota otrzymana przez PIBR od Agencji na 2023 r.			3035
5	Kwota przekraczająca wysokość środków przekazanych przez Agencję na 2023 r.			12

Źródło: opracowanie własne PANA na podstawie informacji otrzymanych z PIBR

8.3 DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPŁATY Z TYTUŁU NADZORU

Zgodnie z Ustawą jednym z głównych źródeł finansowania Agencji jest opłata z tytułu nadzoru. Środki te służą zatem finansowaniu działalności nadzorczej prowadzonej przez Agencję.

W 2023 roku prowadziliśmy działania nadzorcze w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu finansowania Agencji i zapewnienia, że firmy audytorskie będą poprawnie wywiązywały się ze swoich obowiązków w zakresie przekazywania opłaty z tytułu nadzoru.

Agencja publikowała komunikaty dla firm audytorskich w sprawie realizacji obowiązków dotyczących wnoszenia opłaty z tytułu nadzoru w 2023 roku, przypominając o terminach wnoszenia opłat, a także informując o wysokości stawki procentowej opłaty z tytułu nadzoru na rok 2023 oraz o minimalnej opłacie z tytułu nadzoru¹⁵, która w 2023 r. wynosiła 1269 zł.

Minimalną opłatę w terminie do 15 października 2023 r. miały obowiązek wносить firmy audytorskie, które w 2023 r. nie osiągnęły przychodów w trzech pierwszych kwartałach danego roku kalendarzowego albo wysokość opłaty, obliczona jako iloczyn stawki oraz

¹⁵ Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 lutego 2023 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2022 r. (M.P. poz. 171). Zgodnie z art. 55 Ustawy, opłata z tytułu nadzoru nie może być mniejsza niż 20 proc. przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

przychodów firmy audytorskiej osiągniętych (w tym prognozowanych) do końca roku¹⁶, stanowiła kwotę mniejszą niż 1269 zł.

Wysokość stawki procentowej opłaty z tytułu nadzoru na rok 2023 wynosiła 2,18 proc. przychodów z tytułu usług atestacyjnych oraz usług pokrewnych wykonywanych zgodnie z krajowymi standardami wykonywania zawodu. Powyższa stawka ustalona była na podstawie przychodów prognozowanych przez firmy audytorskie do osiągnięcia w roku 2023, szacunków przeprowadzonych przez Agencję oraz z uwzględnieniem nadwyżki finansowej¹⁷ osiągniętej w okresie sprawozdawczym 2021 r.

Informacje o przychodach prognozowanych przez firmy audytorskie do osiągnięcia w 2023 r., zostały przekazane przez Agencję w 2022 r. ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, w celu wyliczenia stawki procentowej opłat z tytułu nadzoru na 2023 r.

Z uwagi na konieczność identyfikacji wpłat, każda firma audytorska wnosi opłaty z tytułu nadzoru na oddzielny, indywidualny rachunek bankowy wprowadzony w tym celu przez Agencję.

W odniesieniu do firm audytorskich, które nie przestrzegały nałożonych na nie obowiązków ustawowych i nie reagowały na przypomnienia ze strony Agencji, były prowadzone postępowania w zakresie naruszeń dotyczących braku wnoszenia opłat z tytułu nadzoru lub jej rozliczenia.

Firmy audytorskie mogą na bieżąco w systemie STREFA, w specjalnej zakładce dotyczącej rozliczenia opłaty z tytułu nadzoru, weryfikować wnoszone wpłaty.

¹⁶ Obwieszczenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 listopada 2022 r. w sprawie wysokości stawki procentowej opłat z tytułu nadzoru wnoszonych przez firmy audytorskie w związku z wykonywaniem usług atestacyjnych oraz usług pokrewnych zgodnie z krajowymi standardami wykonywania zawodu na rok 2023 (M.P. poz. 1111).

¹⁷ Par. 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie opłat z tytułu nadzoru wnoszonych przez firmy audytorskie w związku z wykonywaniem usług atestacyjnych oraz usług pokrewnych zgodnie z krajowymi standardami wykonywania zawodu (Dz. U. z 2019 r. poz. 2321).

PANA

Polska Agencja Nadzoru Audytowego

ul. Kolejowa 1
01-217 Warszawa
NIP: 5252802078
REGON: 384416473

